

חלק ה נוסד בשנת תרע"ג בפולין חוברת ז
חודש תשרי תרצ"ב

הפרדס

קובץ רבני חדשי
יופיע לאור כעת בשיקאגו

ישא מדברותיו להגדיל תורה ולהאדירה בהשתתפות גאוני וגדולי דורנו שליט"א

העורך והמו"ל
הרב שמואל אהרן הלוי פרדס
מלפנים רב ור"מ בוורצה ובנדין (פולין)
ואב"ד בשטשאקאווא (גאליציען), וכעת בשיקאגו.

מחיר "הפרדס" לשנה: כחול"ל: — 2 דולר
כארצנו: — 3 דולר

"HAPARDES"

Rabbinical Monthly Journal

Volume 5

OCTOBER, 1931

Number 7

Price—\$3.00 Per Year

RABBI S. A. PARDES, Editor
1504 South Turner Ave. Chicago, Illinois

Entered as second class matter November 15, 1928, at the Post
Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

Moinester Press, 711 N. Seventeenth St., St. Louis, Mo.

תוכן הענינים

	בתי כנסיות, למצב הכשרות, למצב טהרת משפחה, יוראפ באמריקה, מיני מזונות של	
	קעללאג קאמפאני, הנרות, הללו	— — — — — המערכת.
נו	שיניים מלאכותיים	— הרב אלי' גארדאן, פרונקס, נ. י.
נח	טהרת מי פירות	— הרב חיים מערניק, שיקאגא
נט	תשובה קצרה	— הרב משה זאב קאהן, שיקאגא
ס	ביכורים בשביעית	— הרב ניסן טעלושקין, איסטניוויארק
סא	שו"ת בעניני אשות	— הרב שלמה יצחק לעווין, מינעאפאליס
סב	ז' עממים	— הרב שמואל שמעלקא נערשטענפעלד, פרוקלין
סג	עניני סוכה	— הרב יעקב בויםאן, לאסיאנדושעלעס
סד	בענין לחמי תורה	— הרב מרדכי הירשפרונג, קענטאן, אהיו
סה	קבוע ראורייתא ודרבנן	— הרב יוסף מאיר מרגליות, ברונקס, נ. י.
סז	הכנה דרבה	— הרב אברהם אייכנשטיין, שיקאגא
סח	שמות גיטין	— הרב ארי' ליב קויפמאן, שיקאגא, הייטס
סט	תלמוד ומעשה	— מר כשה אהרן בער, פענסיקאלי, פלארידא
	בעולם היהדות והרבנות, יעקב לא מת, בכו בכו להולך, חג אירוסין, מודעות, ספרים,	
	בעולם המסחר והכשרות.	

משתה לילה בסט. לואיס

ר' חיים פישל עפשטיין שליט"א, כל העיר מכירים ערך רוב גדולתו ויקר חשיבותו, כל העיר מתנהג על ידו.

לכבודו של הגאון הרב ר' אליעזר סילווער שליט"א נשיא אגודת הרבנים.

רפואה שלמה במהרה

הגאון האמיתי הרב ר' משה מרדכי עפשטיין שליט"א הוא חולה גדול, וצריך לרחמים גדולים, הש"י ירפאהו ויחזקהו כל רמ"ח איבריו ושם"ה גידיו.

חוב קדוש בכל בתי כנסיות להתפלל עבורו ולאמור תהלים.

מערכת הפרדס

בימים האלו נשלחו מכתבי השבון לכל הותמי וקוראי הפרדס, חוב קדוש מוטל על כל מי שהחשבון הגיע אליו למלאות מיד חובתו ולשלוח המחאה למערכת הפרדס, כאשר נזכר הנחיצות במכתב חשבון.

ביום ג' בערב כ"ז אלול (תרצ"א) נערכה משתה לילה בסט. לואיס מטעם ועד העיר לכבודו של הגאון המפורסם הרב ר' אליעזר סילווער שליט"א, בתור הכרת תודה לאגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה, שהמה עשו שלום בהעיר בשנה עברה (שנת תר"צ) ובאו הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' אליעזר סילווער שליט"א, והרב ר' יוסף ראזין שליט"א אב"ד בפאסיק נד"ן, והרב ר' חיים בן ציון נטולוביץ, שליט"א אב"ד בהאריסבורג, והמה אשרו כל תקנות ועד העיר, וכל העיר חרדו לקראתם.

העיר סט. לואיס מיוחדת במדינה אשר נתארנן כל העיר באגודה אחת מכמה שנים, ויש לה ועד העיר באי כח מכל בתי כנסיות בעיר, וכל עניני העיר נחתכים על ידי ועד העיר. גם יש להם רב העיר, הגאון המפורסם הרב

בתי כנסיות

מקום קדשו "יקום", אלו מקומות הקדושים
בתי כנסיות ובתי מדרשים יקום, יהו' להם קיום
ויסוד חזק, בלי יצטרכו לסגור דלתים ובריה.

חוב קדוש כומל על כל איש ואשה למנות
לחברים לבתי כנסיות אורתודוכסיות, העומדות
להגן על דגל היהדות וחומת הדת.

למצב הכשרות

אין עונשין אלא אם כן מזהירין

אגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה שלחו
אזהרה פעם שנית לרבני שיקאגא, על בית
הרושת של ואורשט בשיקאגא.

ניו יארק סעפטעמבער 29, "בתי חרושת
של טרפה-כשר'ע ווארשט נאסרו מטעם
אגודת הרבנים, מאד נבהלנו לשמוע אשר
רבני שיקאגא יתנו הכשר על מחלקה כשרה,
מבעלים שיש להם בית חרושת טרפה".

אגודת הרבנים

אגודת הרבנים, אשר נתאגרו ונתאחדו יותר
מארבע מאות רבנים כן ירכו, המה גדולי
הרבנים אנשי שם, מהם גאוני הארץ ומובחרי
האומה, זה יותר מעשרים שנה, אשר גדרו
גדר ועמדו בפרץ במסירת נפשם לאסור כל בית
חרושת כשר, של בעלים שיש להם גם בית
חרושת של טרפה, כי המה ראו המכשלה הנעשה,
מכירת בשר טרפה תחת מסוה הכשרות, והו
מעשי יום יום, העומדים ומצווחים על הנבלה
הנעשה בישראל, המה הסנהדרי הגדולה שיש
להם הכח לאסור, וזהו הכח הנמסר לכל חכמי
דור בכל זמן וזמן לגדור גדר ולעמוד בפרץ, ומי
זה האיש אשר יעזו כנגדם ולהתיר את האסור,
ולאמור שרא לן עורבא?

אנשים כאלו המה המחדיכים והמהרסים הדת
במדינה, העיר שיקאגא מפורסמת להרמת מצב
היהדות והרבנות, הבתי חרושת של לעוונינ'ס
סיני, וכשר סטאר, המה העומדים בראשונה
במדינה במצב כשרותם עד למעלה, כעת באים
אחרים בגאות רוחם ורוצים להרוס היסוד
המשרות בהעיר, ובפומבי יתרבו אכילת נבלות
וטרפות בהכשרם של פורצי הגדר.

ביום השמיני עצרת תהיה לכם, אמר הקב"ה
קשה עלי פרידתכם.

בועידה השנתית של אגוה"ר שנה זו נעשה
החלטת, (הפרדס חלק ה' חוברת ג' עמוד 32,
בהחזקת הדת והיהדות, את ה') "להכריז חובה
על כל איש מישראל להיות חבר בבית כנסת או
קהלה אורתודוכסית, בתשלום מס שנתי, ופונה
לרבני וראשי ישראל לעשות תעמולה גדולה
לראות אשר כל איש מישראל הזקנים עם
הצעירים, האבות עם הבנים ימנו את עצמם
לחברים נאמנים לבתי כנסיות אורתודוכסי
העומדת להגן על דגל היהדות וחומת הדת".

בזמן האחרון המישר הכספי השורר כעת
באמריקה הביאה לידי מצב איום לכל הקדוש לנו,
בשנים הטובות נבנו מוסדות צבוריים, ובתי
כנסיות נהדרים למראה, כמה ממון נשקעו
בבנינים אלו, ולכמה מליונים עלו הובותיהם,
עברו השנים הטובות, מהפכה נתהוה, בתי
כנסיות הגיעו לנעילה.

בימי ר"ה, יוה"כ, סוכות, הבתי-כנסיות מלאים
כולם באים, ורואים פנים חדשות באים לכאן,
ואחרי עבור ימים אלו, נתרוקנו הבתי כנסיות,
אין דורש ואין מבקש, ואומר הקב"ה קשה עלי
פרידתכם, מה שאתם פורדים ופורשים עצמיכם
מבתי כנסיות קשה עלי.

בתי כנסיות ובתי מדרשות המה מקדש המעט
שלנו, המה נותנים נשמה לעם הישראלי, שם
מתפללים ולומדים תורת ד', שם החבל המקשר
לבן של ישראל לאביהם שבשמים.

לפנים ביוראָפּ, כל בית ישראל ברכו את ד',
כל בית ישראל היה מקדש מעט, בכל פנה ופנה
הריח ריח יהדות, השבת, החנוך, כשרות, טהרת
משפחה שורד בכל בית ישראל, לא כן באמריקה,
הבית רחוק מכל ריח יהדות, אין שבת, אין
כשרות, אין חנוך, אין טהרת משפחה... ואין לנו
שיור רק בתי כנסיות, מקדשי מעט.

"מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו",
כי שרועה לעלות בהר ד', אשר כח אלקות יזרח
בתוכו, ואוד נצוץ היהדות לא ימוש מאתו, ומי
"יקום" במקום קדשו, חוב עליו לראות אשר

הדרכשפריצען פון פארבארגענע גליעדער אזא אָרט אין דער טואלעט פונקט ווי שווענקען דאָס מויל, דורכבארשטען די צייהן, א. ז. וו. יעצט רעקאָמענדירען זיי אָבער זאָנאָיט וואָס איז אַפּטאָוט אומשעקליך, פּרענט ניט, איז ווירקזאָם און שטערט ניט די נאָרמאַלע פּליי סינקייטען פון קערפּער, איהר דאָרפּט ניט נעמען קיין ריזיקע מיט קארבאליק עסיד אָדער אנדערע שטארקע שטאַפּען וואָס קענען זיין שעדליך פּאַר'ן נעזונד, קויפט א באטעל "זאָנאָיט" אין אייער דראָג סטאָר; גע' ברויכט עס ווי עס איז אָנגעצייגט.

חוב קדוש על אגודת הרבנים לצאת במחאה עזה נגד מודעות כאלו — כי מין נקיון זו אינו נוגע לטהרות וכל אשה אינה יוצאה מטומאתה עד שתעשה הבדיקות כראוי וז' נקיים, וטבילה במקוה, זהו חוק התורה לא ישתנה בשום זמן מן הזמנים.

יוראָפּ באַמריקא

בזמן האחרון בקרנו בית חרושת של בשר מעושן, נקניקים וכרכשאות המכונה בשם **יוראָפּשע סטריקסלי כשר וואורשט קא.** ברחוב אטוירני מספר 126-128 בניו-יארק, ומצאתי את שאהבה נפשי, מהודר בקרוק רב בעיני הכשרות מחל עד כלה, ומתוודים בטעם ויופי.

כבואך לבקר את בית חרושת זה, תדמה עצמך כאלו אתה ביוֹרָפּ, כי בעלי בית חרושת המה אנשי שם, מפורסמים ונודעים לתהלה, מופלגי תורה ויראי ד' ר' שמואל דאוידאוויטש, ר' ישראל פונער ור' אלי' הילל, וכדאי המה בעצמם להיות נאמנים בכשרותם וישרותם.

ליתר שאת עומד אצלם המשיגה המפורסם בעולם הכשרות לאיש מיוחד במינו במקצוע זה בהשגחתו וישרתו הנעלה מוה"ר דן תומדסין נ"י, ובהכשרו של האי גברא רבא הרב הגאון המפורד סם החו"ב איש האשכולות, במעלות ובמדות תרומיות מוה"ר ישעי' קארלינסקי שליט"א, הרב קארלינסקי היה מגדולי הרבנים המפורסמים ביוֹרָפּ, היה רב בלויבאניץ, ובפוחאוויץ פלך מינסק, ובעת בואו לניו-יארק, תחלתו מלאה הארץ, כולם הכירו ערך רוב גדולתו, אהוב וחביב לכל, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

חוב קדוש מוטל על משרד הרבנים, ואגודת הקהלות בשיקאגא, ועל כל איש ואיש הירא וחרד לדבר ד', לפרסם בבתי כנסיות, ובכל בית ובית אשר וואורשט מבתי חרושת כאלו אשר יש להם כשר? טרפת, המה נבלה וטרפה גמורה, ועלינו להתחיל במלחמה לכל אלה המכשירים, ולדגנם למכשילי הרבים ולהרחיקם מעל גבולנו. ותקוותנו חזקה אשר מי שהוא רב באמת לא יפרוץ הגדר שגדרו ד' מאה שיפורי, ארבע מאות רבנים, ובטח יראה אשר ברכותיו לא יתפכו ח"ו.

אגודת הרבנים החליטה בפומבי בוועידה השנתית שהמה נכונים להציע טענותיהם לפני רבני גאוני יוראָפּ, והמה ידונו למי היושר והצדק.

למצב טהרת משפחה

בזמן האחרון נרפסו מודעות בעתוני ניר יאָרקער ממין נקיון פנימי לנשים, מכונה בשם זאָנאָיט, והמה מפרסמים נקיון זו ומדמים לטהרות אשר כל מי שקורא מודעה זו רואה המינות והאפיקורסיות בזה, המכחיש כל דיני טהרות הנאמר בהתורה שבכתב ושבע"פ, ואומר כי הזמנים נשתנו, וזהו נוסח המודעה שנרפסו בעתונים.

די תורה איז געווען די ערשטע צו ראטהען פרויען וועגען זייער קערפערליכע ריינליכקייט

"טהרות", אן אנווייזונג צו פרויען וועגען קערפערליכע ריינליכקייט פארנעהמט א וויכ' טיגען קאפיטעל אין דער תורה. מיט די שטרענגסטע ווארונגען זיינען די דאָזיגע גע' זעצען געגעבען געוואָרען, און שווער זיינען די שטראָפּען פאר די וואָס זיינען עובר אויף די דאָזיגע געזעצען. די חכמים האָבען אָפּען אָין דייןטליך גערעדט וועגען די פארשירענע פּראָבלעמען וואָס פרויען דארפּען באַגעגענען אין לעבען, בעזונדערס אין פּערהייראַטען לעבען, און זייער עצה איז געבויט, איפער' צייגט זיך יעצט, אויף טיעפע וויסענשאַפטלי' כע אויספאַרשונגען.

עס איז געווען גוט פאר יענע צייטען, אָבער די צייט נעהט פאַרווערטס און נייע וויסענ' שאַפטליכע אויספאַרשונגען האָבען אונז דער' גרייכט, אזוי אז היינט האָט זיך פרויען היר' נייענע פארפאַלקאָמט צו דער העכסטער שט' פּע פון פינקטליכקייט. היינט פארנעהמט דאָס

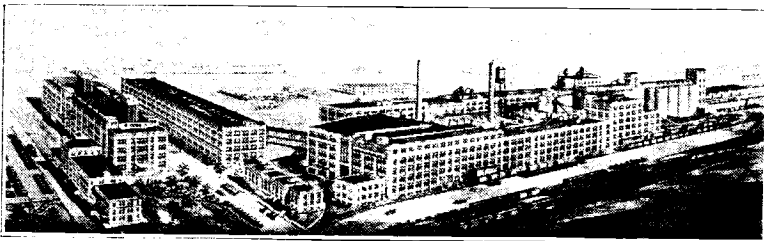
מוזנות של קעללאג קא.

מוזנות הלאומי באמריקה

תולדות התפתחות החברה של קעללאג, מיב המוזנות, כשרותו

מועטים. בשנת תרס"ז 1907, דעם 4טען דזשוליי, נשרף בית הרושת הישן של קעללאג, אותו היום היה יום קשה ומכובד למר קעללאג, ומיד נגמר בדעתו לבנות בית חרושת גדול, אשר במקום אחד יתהוו לעיבוד כל מיני מוזנות, ובכל שנה ושנה מוסיפים לבנות ולבנות, וכעת עומד בנין מפואר ומשוכלל כתור מצבתזכרון חיה למרצו הכביר של מר קעללאג. כשהנדק מבקר את בית-החרושת של קעללאג

בין החברות הגדולות והכבירות, חברות המסחר והנועשיה, מפורסמות מאד חברת קעללאג קא. המעבדת מיני מוזנות, היחידה במינה בכל רחבי מדינת אמריקה, ואלו מיני מוזנות הנאכלין בכל עיר ועיר לכל אדם בכל מאכל יום ולילה, בוקר וערב, קארן פלייקס, אלל-ברען, פעפ-בריון פלייקס, האול ווהיעט ביסקיטס, ווהיעט קראמבעלס, ריזו קריספס, און קעללאג'ס קעפפי העג קאפע, המכונה "די קאפע וואס לאזט אייך שלאפען" מיני מוזנות אלו

KELLOGG COMPANY PLANT AT BATTLE CREEK, MICH.

הזה עינד לא תרווה מלראות את הכל שם — את התכנית המודרנית של הבנין ואת כל שכלולו, כל מיני מכונות, וכל הנעשה שם.

כבר יצא טבעם בארץ זו, ובכל בית ובית, בכל סעודה וסעודה, מוגש מיני מוזנות אלו, הזנים יומפרנסים את האדם.

עברו נא כהיום הזה בכל רחבי מדינתנו ותמצאו בכל עיר ועיר, בכל כפר וכפר, שמיני מוזנות של קעללאג נמכרים לכל דורש, והדורשים מרובים מאד מאד, כי מיני מוזנות אלו המה נודעים ומפורסמים בעולם, משנת 1906 עד שנת 1931 גברה חברת קעללאג ועשתה חיל, באופן כזה, אשר מיני מוזנות של קארען פלייקס אוכלים כעת יותר משנים עשר וחצי מיליון 12,500,000 איש יום יום, לכר שארי מיני מוזנות של קעללאג שאוכלים למאות אלפים אנשים, מיני מוזנות אלו נמכרים בחמשה ושמונים ארצות אחרות, ויש להם בתי חרושת באנגליא, ובאיטראליא, ובקנדה, ויש להם

מענינות הוא התפתחותה של חברת המסחר שיצרה בפעם הראשונה והנתה את הרעיון של עבוד אותם מיני מוזנות.

ראשיתה היה מצער, בשנת תרס"ז 1906 בבאטל קריק של מישיוגען, נתהוו מוצא של קארן פלייקס על ידי המיסדר הראשון מר וו. ק. קעללאג, הוא נכחו ונבורתו, בעל חולם עתידות, עומד על דעתו, היה הראשון של עבוד מוזנות אלו במדה קטנה.

אחרי עבוד שנה אחת של התאמצויות, וחפושים ומחקרים, הגיע מר. קעללאג אל מטרת חפצו, ושלשה בתי-חרושת בבאטל-קריק, עשו את הקארן פלייקס, כמובן נמכר בתחלה בסכומים

סימן נו

שניים מלאכותיים

הנני להגיש לפני מרנן ורבנן שיחי' שאלה אחת הנהוג בעתים האלה ע"ד השניים המלאכותיים הזרים העשויים מכסף וזהב או מעצם, איך יעשה לבין בשר וחלב או בין חמץ למצה, והנה להגעילם זהו דבר שא"א מלבד שא"א שבכל פעם יגעול אותם אבל הנה ידוע שהבית מושב שלהם עשויים מדבר דפקעו בהגעלה וגם יש בהם גומות וא"א להגעילם כמבואר באו"ח סי' תנ"א סעיף ג' ז'.

עיינן ספר שרי חמד מערכת חמץ ומצה סימן ר' אות כ"ר, ונתחיל בהתירן אולי נמצא להם תקנה בעזה"ת.

איתא באו"ח סי' תנ"א סעיף ה' כלים שנשתמש בהם בחמין כפי תשמישן כך הכשרן אם תשמישן בכלי ראשון כגון כף שמניסין בו בקדרה צריך להכשירן בכלי ראשון ואם תשמישן בכלי שני הכשרן בכלי שני וכו' וכן הוא ביו"ד סימן ככ"א.

עוד איתא שם בסעיף ו' כל כלי הולכין אחר רוב תשמישן הלכך קערות אעפ"י שלפעמים משתמשין בהם בכלי ראשון על האש כיון שרוב תשמישן הוא בעירווי שמערה עליהם מכלי ראשון כך הוא הכשרן וזהו שיטת הרי"ף והרמב"ם (עי' מקור חיים על הלכות פסח סי' תנ"א ביאורים סק"ה) וכתב שם הרמ"א ויש מחמירים להגעיל הקערות בכלי ראשון, וכן בכל דבר שיש לחוש שמא נשתמש בו בכלי ראשון, כגון כפות וכדומה לזה, ויש מחמירין להגעיל כל כלי שתי' אעפ"י שתשמישן בצונן, משום שלפעמים משתמשין בהם בחמין עכ"ל וכן הוא ברמ"א יו"ד (סי' ככ"א סעי' ה').

וכתב הט"ז רטעם החומרא מפני המון עם שלא ידעו לחלק בין רוב תשמישן בכלי ראשון או לפעמים (שם ס"ק י"א).

והנה מצד הדין מותר בהנהו שנים הגעלה בכלי שני מפני שתשמישן בכלי שני כפסק המחבר סעיף ה' (עי' פרמ"ג או"ח סי' תנ"א מ"ז סק"ט ר"ה והווי יודע וכו').

שלשה ועשרים בתי מחסן באמריקה וקנדה, מיני מזונות של קעללאג, מבריאים את האדם נותנת להאדם חמימות וכת, אם אוכלים עם חלב הוא טוב מאד.

למצב הכשרות, שאלות רבות באות למערכת "הפרדס" על מיני מזונות של קעללאג, אם אין בהם חשש תערובות איסור, למטרה זו בקרתי ביהודר הבית-החרושת של קעללאג בבאטל קריק, וראיתי את כל הנעשה שם מהחל עד כלה, מתחלת נקיון הרגן החי, וחום הסטים, ותערובות הפלוי-וואר, הנעשה ממאלט, סוכר, ומלת, ואח"כ בישול מרובה שעושהו למראה ברזון, ונעשה בו טעם, ואח"כ טכונות אוירי בכח חמימות נתייבש, ומכונה אחרת עושהו דקה, ונאפה אח"כ במכונות געז, ושם נגמר ביופיו וטעמו, וכל מיני מזונות של קעללאג נעשים באופן הזה, וכולם כשרים בתכלית הכשרות, וראוי להעלות על שלחן מלכים, מאן מלכי רבנו, נעימים הטעם, ומהודרים ביופי מאין כערבם, ובכל בתים, בכל עיר ועיר במרחבי אמריקה, בכל מקום שנמצאים אנשים, שם נמצאים מיני מזונות של קעללאג.

למותר לנו להרבות בשבחיו של מיני מזונות של קעללאג, כי טבעו ידוע ומפורסם לכל וזהו תהלתו !!!

הנרות הללו

חוב גדול מוטל על כל איש ירא וחרד לקנות נרות של שבת מחברת "מנורה ברענד" וגם נרות של יא"צ, נר נשמה, מחברת "מעמאריאל ברענד", הנרות הללו נעשית בתכלית הכשרות, ואין בהם שום תערובות איסור, בית חרושת של נרות הללו המה היחידים אשר יש להם השגחה מעולה, ובהסכמת אגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה, אשר המה מסכימים ומעידים על הכשרם.

ואנו חייבים להודות ולהלל לאותה החברה של נרות הללו, כי בשעת הרלקתם אין אנו צריכים להזהר על הטפתן, על השלחן ועל הקערות, כי הכל כשר.

כשתבאו לחנות של נרות תשאלו על הנרות הללו.....

קנו הנרות הללו....

אפילו דברים חריפים כחומץ וכיוצא בו (רמ"א יו"ד סי' קכ"א סעי' ה').

וגם אם אוכלים בהם דבר נוש שאסור אפיו בכלי שני מ"מ לעת הצורך יש להקל בדבר נוש (פ"ת יו"ד סי' צ"ד סק"ז) ואין לך עת הצורך גדול מזה שא"א בהגעלה, ופן השתמש בהם דבר חריף שמבשל גם בכלי שני (רמ"א יו"ד סי' ס"ט סעי' ט'). מ"מ בדיעבד מותר גם שם במקום הפסד (ט"ז שם ס"ק כ"ג וש"כ ס"ק ל"ו).

והנה מה שמותר בכל השו"ע בדיעבד ובענינינו מותר אפיו לכתחילה, מאחר דא"א הוי כדיעבד, (תוס' ב"ק צ"ז ע"ב ד"ה דובין וכו') ועוד י"ל כיון דאי אפשר בו' וכן הוא בש"ע יו"ד סי' ק"ח סעי' ג', וברמ"א יו"ד סי' קכ"א סעי' ה' ובהגר"א שם סקי"ה, וכן הוא באבן העזר בסימן ס"ב בחלקת מתוקק ס"ק ג' ובבית שמואל סק"ד שכתבו דכל מקום דא"א כ"א בטורה גדול הוי בדיעבד) ובשעת הרחק יש לסמך על הג"א סוף השוכר שכתב דכלי עצם א"צ הגעלה ולא בלעו ולא פלמו, מכל הלין טעמי נראה לי להתיר השניים בשטיפה בעלמא כהרמ"א או"ח סי' תנ"א הנ"ל.

ועוד נראה לי בזה "דבר חרש" הנה ידוע טעם הרמב"ם הלכות מאכלות אסורות (פ"ט ה' כ"ח) שלפיו צריכים להמתין ששה שעות בין בשר לחלב מפני הבשר של בין השניים שאינו סר בקינוח, ולאחר ששהה כשיעור מותר אפיו נשאר בשר בין השניים (טור סי' פ"ט) והרי הוא כמעוכל (ט"ז סי' פ"ט סק"א ש"כ סק"ב).

והנה אם שהה בכלי ששה שעות בשר בודאי אסורה לאכול עמה חלב דבעין אינו נפנם אפיו אחר מעל"ע (יו"ד סי' ק"ג וקכ"ב) והנה צריך להבין מי הוא המעכל בזה, אם כח החי שבפיו של אדם הנהו המעכל, או השניים המה פועלים עיכול בזה או שניהם יחד.

והנה אם נאמר שכח הוא שבאדם בפיו הוא המעכל א"כ אין חילוק אם השניים המה לו מתולדה או אם המה שניים זרים תחובים בו דמ"מ כח החי שבו לא פסקה פעולתו אבל אם נאמר כי השניים שבו פועלים עיכול, או שניהם יחד אז יש חילוק לבין שניים מתולדה או שיני המלאכותי התחובים בו כמובן.

ופן ואולי נזדמן להשתמש כמו בכלי ראשון, אף שא"א מ"מ מותר בהגעלה דכל"ש כפסק הרי"ף והרמב"ם והשו"ע שהולכין אחר רוב תשמישן כנ"ל.

והנה כל תשמישן של השנים הנ"ל הוא בכלי שני או שלישי, והנה בכלי שלישי מותר לגמרי (פ"ת יו"ד סי' צ"ד סק"ז) ופן ואולי השתמש בהם בכלי שני, הנה במקום הפסד מותר דכלי שני אינו מבליע ומפליט אפיו היסל"ב (יו"ד סימן ק"ה ט"ז סק"ד וש"ך סק"ה וחכמת אדם כלל ג"ט ס"ו) ולכתחילה מותר להכשירן בכלי שני כנ"ל, והכשרן יהי' כבליעתן למשל אם השתמש בהם ברוטב של בשר חמין שהיסל"ד בכלי שני הנה לאכל בהם אח"כ חלב צונן מותר לכתחילה ע"י הרחה ושפשוף (רמ"א יו"ד סי' קכ"א סעי' ה') ואם יאכל אח"כ רוטב של חלב שהיסל"ד בו הרי החלב מגעיל בליעת הבשר.

ווי"ל הב"י סי' צ"ד הובא בט"ז סי' צ"ד ס"ק ג' וז"ל שם וכתב בסמ"ק ויש לתמוה כשהכף בת יומא ויש ס' מן הכף דאמרינן דהקדורה מותרת והכף אסורה, בין עם בשר בין עם חלב, "ולמה" כיון שיש בקדירה ס' מן הכף, א"כ יחשב לכף כהגעלה מבליע ראשונה (כי בדיעבד מהני הגעלה בכל משקה רמ"א או"ח סי' תנ"ב סעי' ה') ווי"ל דלמא אתי למטעי אטו היכא דלא נתחבה הכף בקדירה כ"א מקצתה, ועוד דהגעלה לא מהני כ"א דוקא בדותחין כ"כ שמעלין רתיחה ולענין הצדקת ס' אפיו שאינה מעלה רתיחה כ"א יד סולדת בו עכ"ל.

וכ"ו אין שייך כאן כי דרכן של השניים להשתמש בכלי ולא שייך למגזר, וגם בלועתן והכשרן המה שוים ורותחין דכלי ראשון לא יוכל להיות בפה וע"כ שימוש הב' הן הכשרן.

ופן ואולי נשתמשו בכלי ראשון אפיו הוסר מהאש כ"ו שהיסל"ב מכשל (יו"ד סי' ק"ה ש"כ סק"ה) הרי הרי"ף והרמב"ם ובש"ע מתירין בהבשר בכל"ש שהולכין אחר רוב תשמישן כנ"ל, ואפילו להמחמירין להגעיל כל כלי שתיה בכלי ראשון מ"מ בדיעבד מותר בשטופה (רמ"א או"ח סי' תנ"א סעי' ו').

ומאחר דא"א כהגעלה כנ"ל יקרי דיעבד וסני לי' במריקה ושטופה היטב, ומותר ליתן בו אח"כ

וה"ה לבין חמץ ומצה אלא קודם פסח צריך לרחצם ולשטפם הרבה.

אלי גארדאן

רב בבראנקס ניו-יארק ומקורם רב בוולגא ובעיר קאמיי בעל המחבר ספר דברי אליהו וכו'.

סימן נח

טהרת מי פירות

בהפרדס ח"ה ח"ו כתב הרב הגאון המפורסם רחב"צ נטולוביץ לחדש דהא רמי פירות אינם מטמאין זהו רק מפני שאינם מכשירין את אחרים משו"ה אינם מוכשרין מעצמן, וליכא בהן חומרא דשאר משקין דעלולין לקבל טומאה אפילו בלא הכשר, אבל לא מיגרע גרעי מאוכלין, וכמו כל אוכלין מקבלין טומאה ע"י הכשר מו' משקין כ"כ מ"פ מקבלין טומאה כשהוכשרו מו' משקין, ועל יסוד דברים אלו בנה בנין יפה ונהדר להציל את הרמב"ם מהשנת הראב"ד בפ"א מהל' טו"א הל"ד שכתב שם אין שום משקה מקבל טומאה אלא שבעת המשקין וכו', ונ"כ מתרץ בזה קושיות נו"כ הרמב"ם עליו בענין הכשר וטומאת משקי בי מטבחים שדבריו נגד סוגית הנמ' וסותר את דברי עצמו.

ואשר אחזה אנכי בזה לענ"ד דמלבד דלשון הרמב"ם שם בפ"א מהל' טו"א אינו סובל חידוש זה דז"ל "מי פירות כדרך שאין מכשירין כך אין מקבלין טומאה כלל" ומלשון זה משמע דבכל אופן לא משכחת לה טומאה כלל במ"פ, עוד אפשר לערער היסוד לנמרי ממה דאיתא בתוספתא והובא בר"ש במס' תרומות פרק י"א מ"ב "דבש תמרים ר"א מטמא משום משקין א"ר נתן מורה הי' ר"א שאין מטמא משום משקין ע"מ נחלקו על שנתן לתוכו מים שר"א מטמא משום משקין וחכמים אומרים הלך אחר הרוב" וכנראה דחכמים אלו היינו ר"י דמתניתין ומדאמרו "הלך אחר הרוב" מכלל דאם היה רק מיעוט מים אינו מטמא משום משקין לרידהו, ואם כדברי כת"ר למה אינו מטמא משום משקין כשנתן לתוכו מעט מים הרי המים המועטים יוכלו להכשיר את הדבש תמרים כי אין שיעור להכשר

הנה יהוה דברי הגמרא (תולין קכ"ט ע"ב) האבר והבשר המדולדלין בארם טהורים מת הארם הכשר טהור האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת וכו' ורק הוא ברמב"ם (הלכות טומאת מת פ"ב ה"ו) עוד שם (רף קכ"ז) האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר וכו' ואין מטמאין טומאת נבילה מנוה"כ ררחמנא אמר כי יפול עד שיפול אבל לענין טומאת אוכלין בתלושין רמ"א, וכן הוא ברמב"ם (הלכות טומאת אוכלין פ"ב ה"ו) האבר או הבשר המדולדלין בבהמה או היה שאינן יכולין לחיות אם הכשירן מקבל טומאה במקומן מפני שהן חשובין כאוכל שפירש עכ"ל. רואין אנו שהאבר המדולדל דינו חלוק מאבר המחובר שאין עוד כגופו והנה הרמב"ם (הלכות טומאת מת פ"א ה"ג) כתב דין חדש שאם נגע בצפרניו או בשיניו נטמא כיון שהם מחוברים לגוף הרי הם כגוף עכ"ל עיי"ש בכסף משנה.

וע"כ לא חמור השניים מהאבר המדולדל הנ"ל באם נתלש אף שעדיין מעורה מ"מ אינו כגוף, ונראה לי ראייה בזה כי הנה הרמב"ם כלל דיני צפרנים עם השניים והנה הצפורן אף שגדל הרבה אינו חוצץ במבילה והרי הוא כגופה וצפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה חוצצת פירשה רובה אינה חוצצת (יו"ד סי' קצ"ח סע' כ"א) משום שאינה כגופה.

וה"ה השניים אם המה מדולדלים ועומדים לנפול הרי המה כאבר המדולדל ואם נגע בשניים כאלה לא נטמא כי אינם כגופו, ומ"מ לא אשתמט חד מהפוסקים לאמר דאם השניים שבו דוערים ועומדים לנפול אז הבשר שבין שיניו אסור לדברי הרמב"ם כי אין לו עוד שניים הפועלים עיכול, מוכרחים אנו לומר כי כח החי שבו לבר בלא עזרת השניים הוא שפועל להעיכול הבשר, וא"כ למאי נ"מ אם השניים המה שלו בעצם או אם המה תחובים לו מ"מ כח החי שבו לא פסקה פעולתו.

מכל האלו טעמי נראה לי כי השניים הזרים המלאכותיים אינם נרועים משיני בעצם בתולדה ובהדחה בעלמא סני להו לבין אכילת בשר לחלב

וגם מעט מים מכשירים, וא"כ תקבל טומאה מצד גדר טומאת אוכלין, אלא ע"כ מוכח דמ"פ אין מקבלין טומאה כלל אפילו כשהוכשרו ב' משקין, ומה דאמרו חכמים הלך אחר רוב לא משום הכשר מטמאין אלא משום דאם היו רוב מים היו נחשב כאילו כולו מים, אבל מיעוט מים נתבטל ברוב מ"פ, ואין כאן לא הכשר ולא טומאה, והרמב"ם פסק ג"כ בחד צד כדברי ר"נ אליבא דחכמים דכן כתבו בהל' טו"א פט"ו הל"ד וז"ל וכן מי פירות שנתערבו בשאר המשקין הולכין אחר הרוב, נתערבו במים כל שהן הרי הכל משקה ומתטמא טומאת משקין ומכשיר עכ"ל הרי בשאר משקין פסק מפורש דהלך אחר הרוב, וממילא אם נתערבו מיעוט שאר משקין לתוך מ"פ אינו מועיל להכשיר כדי לקבל טומאה, הן אמנם מסוף דברי הרמב"ם שכתב נתערבו במים כ"ש הרי הכל וכו'. לכאורה מוכח כדברי כת"ד דמעט מים מכשיר את מ"פ, וכעין דברים אלו נמצא יותר מפורש במכשירין פ"ו מ"ג גבי ראב"י אומר ציר טהור שנפל לתוכו מים כ"ש טמא, וכתבו הר"מ והרע"ב כי הציר שהוא טהור ונפל לתוכו מים כ"ש כבר הוכשר במים ההם המעטים, הרי לכאורה מפורש דמים מכשירי ציר וכ"כ שאר מ"פ דמ"ש, אבל באמת על החילוק הזה שמחלק הרמב"ם בין מים לשאר משקין כבר שקלו וטרו בזה הראב"ד בהשנות והכ"מ, וכן נלאו הרבה מהמפרשים על דברי הר"מ והרע"ב, ולענ"ד נראה כי שפיר חזה בזה בס' חזון נחום על משניות (שנדפס במשניות החדשים עם יבין ובוועז) יעווי"ש שמיישב את כל קושית הנו"ב ומסיק דרק משום גזירה אסור בנתערב מים ולא גזרו על תערובות שאר משקין, אכן בכל אופן שיהו' הישוב בדברי הרמב"ם, אבל תחילת דבריו שם בפט"ו מטו"א מפורשים הם כי כל הז' משקין לבר ממים אינם מכשירין את מ"פ.

וע"ד מה שרוצה כת"ד עפ"י יסוד חידושו הנ"ל לפרנס את דברי הרמב"ם התמוהים בענין טומאת דם קרשים ומחלק בין דם שראוי לזריקה לדם פסול דהראשון אינו מקבל טומאה בשום אופן, והשני מקבל טומאה רק אם הוכשר ב' משקין, וע"ו אני דן עפ"י סברא דאף אם נניח ליסוד נכון דבכל מ"פ מהני הכשר, אבל לגבי דם

לא תהני הכשר, רהנה כמדומה לי דבס" החינוך (אינו כעת ת"י) מבאר הטעם להכשר אוכלין כי מבלעדי זאת הוי כפירות שלא נגמרה מלאכתן וע"י המים שמדרך העולם לתתן על הפירות נגמרה מלאכתן והוכשרו לטומאה, ובאמת לאו מדנפשי' קאמר טעם זה אלא כן מפורש בהעור והרוטב דף קי"ח ע"א דקאמר שם אר"ה ברי' דר"י פירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו דמי ויעווי"ש בפירש"י ובפי' ר"ה, וא"כ לפי טעם זה נ"ל לומר דענין הכשר שהוא גמר מלאכה שייך רק בדברים שנכנסו תחת סוג גמר מלאכה היינו הרברים שבטבע משתנה מצבם ועולים בבישולם מדרגא לדרגא ערי שמגיעים לדרגא גמר מלאכה כמו כל הפירות שבעולם, בזה שייך להוסיף עליהם עוד גמר מלאכה תוריי והיינו ההכשר, אבל בדם דבטבע אין אנו מרגישים בו שינוי ערכין בין קודם לאחר כך ובשביל כך אינו נכנס תחת סוג ענין גמר מלאכה, וא"כ מאין לנו להוסיף ערך גמר מלאכה תוריי ע"י הכשר מים.

וראתאן להכא כי דם שאינו ראוי לקבל טומאה מצד עצמו לא תהני ב' הכשר לטמאו ארווחא בזה לתרץ קושית סדרי טהרה בס' פ"ח סק"ד שהביא שם מה שיש להקשות ע"מ דפסק הרמב"ם בדם ירוק שהוא טהור הא קיי"ל מקור מקומו טמא כמבואר בכ"ד וא"כ נהי דדם ירוק בעצם אינו דם וטהור הוא אבל בנגיעתו להמקור ליטמא, ועלה בדעתי לומר כי דם ירוק אינו בא מן המקור, אבל אח"כ ראה דמרמב"ם אינו משמע כן, והנ"ל לתרץ רהנה בפ' כל היר דף י"ט איתא הירוק עקביא מטמא וחכמים מטהרים אר"מ אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה ומסיק דה"ק להו להו כמשקה להכשיר את הזרעים ורבנן בעי דם חללים וליכא וכו' וכן הלכה הרי מפורש דדם ירוק אינו מכשיר, ולפי"ד הרמב"ם בפ"א מטו"א המובא לעיל דמשקה שאינה מכשרת אינה מקבלת טומאה א"כ דם ירוק שאינו מכשיר, אינו מקבל טומאה ג"כ, ולפי"ז שפיר מיושבת קושית ס"ט דמשו"ה דם ירוק טהור ואינו מטמא מן המקור לפי שהוא בעצם אינו ראוי לטומאה כמו מ"פ, אולם לפי דברי כת"ד דגם מ"פ אם הוכשרו מקבלים טומאה

פסוהמ"ק וז"ל מצות עשה לשרוף כל הקדשים שנטמאו שנאמר זהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרת.

ב) דאיתא שז בהל' ו' בשר קדשי קדשים שנטמא בפנים שורפין אותו בפנים, ואם נטמא בחוץ שורפין אותו בחוץ, בין שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בולד הטומאה עכ"ר הרי מפורש ריש טומאה גם לבשר קדשי קדשים וא"כ לפי שיטת הרמב"ם רבעינן רצון בעלים ישאר הקושיא איך הוכשרו בשר קדשי קדשים אלו הא לית בעלים ליתכשרו על ידו ואין להם הכשר מים לרצון הבעלים וא"כ איך נטמאו?

ויתר הראיות בענין זה יעוין בירחון "שערי אורה" הנ"ל בתשובתי להרה"ג שלעזינגער נ"י. ג. מה שרחה ראית יירדנו הרב הגאון הגדול מוהר"א זילבער שליט"א מתום' חולין קל"ח ע"ב שכתבו דלא שייך גזבר רק בקדשי ברה"ב ע"כ דכונת התום' היא לרעתו דלא שייך חיוב הבאה לגזבר רק בקדשי ברה"ב משא"כ קדשי מזבח שכל אחד מחוייב בהקדבה ממילא הוא עצמו תורת גזבר עליו עכ"ר אמנם כיוון בזה לרעתי כי גם אנכי כתבתי להגאון הנ"ל ברברי כת"ר אבל בעצם הדבר כבר כתבתי שם שעדיין הדבר צריך לפנים, כי מלכד מה שירידנו הנ"ל הוכיח כבר שההלכה היא כר"י דס"ל רגזבר בהקדש הוא כאחד, וגם הרמב"ם בפ"ג מהל' מעשר פסק כר"י ישנן עוד כמה ראיות לזה אך אין כמ"ל בזה.

ידידו המברכו בברכת כהן

משה זאב כהן

רב בביהכ"נ תפארת ציון בשיקאנא, מלפנים רב בעיר אפעל ועוד קהלות בליטא.

סימן ס

בכורים בשביעית

ברש"י משפטים (כ"ג, י"ט) על הפסוק ראשית בכורי אדמתך תתן לי פירש "אף שביעית חייב בבכורים", דין זה לכאורה אינו מובן לנו, כי מאי שנא תרומות ומעשרות הנפטרים בשביעית ובמה בכורים עדיפא? והרא"ם במזרחי תמה ע"ז, ולפי דבריו הוכחת רש"י הוא מן המכילתא שם,

וכ"כ דם קדשים שאינם בני טומאה בעצם בכ"ז מטמאים אם הוכשרו, ולמה יגרע דם ירוק הלא בבואו מן המקור נוגע שם בדמים הטמאים ויוכשר מהם וגם יטמא כרין משקין שמכשירים ומטמאים ויעווי"ש בס"ט שמביא דעת הרמב"ן והר"ן דא"א לומר דמקור מטמא בנניעה דהלא בית הסתרים אינו מטמא, אלא גזיה"כ וכו' וא"כ אולי אפשר לומר דבית הסתרים כשם שאינו מטמא כך אינו מכשיר, וגזיה"כ הוא רק נבי טומאה ולא להכשר, אולם לדירי אין צריך לכל זה וא"ש הכל.

(המשך יבא).

חיים מעדינין

רב בביהכ"נ ח"ק מחזיקי הדת בשיקאנא ומלפנים רב בפוהוסט, רוסיא.

סימן נט

תשובה קצרה

לירי"ג הרב הגאון הגדול כו' ר' משה ראזין שליט"א חוב"ק ברוקלין יצ"ו.

הנה ראיתי תשובתו בהפרדס חלק ה' חוברת ו' על הערותי שהערתי על ספרו "נזר הקדש" בהירחון "שערי אורה" והנני להשיב בזה תשובה קצרה.

א. מה שתמה כת"ר שהלא הסוגיא דכריתות מיירי בטומאת הגוף אמנם כן הוא אמת ויציב אך לפלא בעיני שלא עיין היטב בתשובתי שהלא אנכי כתבתי שם כן להריא בס"ק ב' וז"ל ואם כת"ר רוצה להקשות מכוה"ג שיש בו כרת הלא היה יכול להקשות מכריתות כ"ג וכו'.

ב. מה שכתב כת"ר דמכל המקומות שהבאתי אין ראיה די שטומאה לבשר קדשי קדשים דו"ל דמיירי בקדשים קלים שהם ממון בעלים וממילא יש בהם רצון בעלים כמו שכתב הקצוה"ח סי' ת"ו עכ"ר, לפלא בעיני שלא ראה מה שכתבתי שם בס"ק ט"ו וז"ל שכבר הוכחתי בתשובה מכמה ראיות דלרמב"ם יש טומאה מן התורה "בכל הקדשים" וכדי לקצר אביא בזה רק שתי ראיות משם.

א) דאיתא ברמב"ם פו"ט הל' א' מהל'

שאמרו דלהכי נחזור ונשנה בפרשה זו (דקאי בשביעית, "והשביעית תשמטנה ונטשתה") דיני שבת, לאשמעינן שלא תסתרם שבת בראשית ממקומה, וכן פירש המכילתא בשלש רגלים שנחזרו ונשנו באין ג"כ לאשמעינן שלא יסתרסו שלש רגלים מקומן, היינו דלא תימא דבשביעית בטל דין שבת ויום טוב, וסברת רש"י דגם דין בכורים חזר ונשנה כאן אצל שביעית לומר לך, שאף שביעית פטור משאר תרומות ומעשרות אבל בכורים חייב, וגם דלא תימא שיפטור מבכורים מטעם שאין יכול לומר מן האדמה אשר נתת לי, אשמעינן שכיון שהפירות מותרות לבעליהם קודם הביעור יכול לומר האדמה אשר נתת לי, כן היא סברת רש"י. והמזרחי תמה ע"ז, דאי כן ה"י דעת המכילתא, למה בשבת ויום טוב פירש דנשנו בכרי לאשמעינן שלא יסתרסו ממקומן, ופסוק של ראשית בכורי אדמתך תתן לי מפיק ל"י המכילתא גופא לדרשה אחרת, ללמדך שאף משקין חייבים בבכורים, ולא קאמר במכילתא דלהכי ונשנה דין בכורים לומר לך שלא יסתרסו דין בכורים משביעית, אלמא דהמכילתא אין סובר שיש חיוב בכורים בשביעית והביא גם המזרחי גירסא אחרת ברש"י, שלא נזכר כלל דין בכורים בשביעית בפירש"י.

אולם לענ"ד אין צריך להטעות הגירסא, ונכון כמו שפירש"י כאן, ואף דאין לרש"י ראייה מן המכילתא, אולם דברי רש"י עניינם במקום זה, ונאפשר להביאם ולהנינם במקום אחר.

ובמה שקאמר אי"ה יתורץ דינו של רש"י מקושיא יותר חזקה, הסותר דינו, דהיינו ממשנה בכורים פרק ב' דשנה לנו התנא מה שיש בתרומות ומעשרות שאין בבכורים ומה שיש בבכורים שאין בתרומות ומעשרות ולכאורה קשה לפי דינו של רש"י למה לא נקט גם חילוק זה דבכורים חייבים אף בשביעית משא"כ בתרומות ומעשרות?

וה'י נראה לומר, דרש"י לשיטתו אויל במקום אחר. דהנה דין זה דשביעית פטור מתרומות ומעשרות לא דינא הפסיקא וקביעא הוא, דבמהרי"ט ח"א סי' מ"ב האריך לחלוק על הב"י הסובר דפירות עכו"ם בקרקע עכו"ם פטור משביעית, דדעת הב"י דפטור מפני דלדירי'

והנה במנחת חנוך מצוה פ"ד הביא כל מחלוקת זו, ואומר שבמחלוקת זו תלוי ברור דין הרא"ה דנשים חייבים בשביעית (וכדמוכח כן ממשנה קידושין נ' ע"ב גבי מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות וליקט אחד לכללה של תאנים ושלהן היתה ושל שביעית היתה וכו' ובש"ס שם נ"ב הוכיחו מכאן שהמקדש בפירות שהן הפקר דמקודשת), דלכאורה קשה הא שביעית הוא מצ"ע שהומן גרמא ולמה יתחייבו נשים במ"ע ונטשתה שהיא זמן גרמא, ואף שבשביעית בכלל יש גם לאו של ענבי נזירך לא תבצור וכו' הא כבר כתבו התוס' קדושין ל"ד, דאפילו במקום שיש לאו אי משכחת עשה בלי הלאו נשים פטורות, ולכן סובר המנחת חנוך לומר, דלמאן דסובר שביעית אפקעתא דמלכא נוחא, דקרקע נשים ופירותיו חייבות בשביעית ומופקרות מאליהם אף דנשים פטורות דרחמנא אפקרינהו, אבל איך

דמייא עלי' א"כ אוכלן אי מוכרן דמשתרשי לוי' אבל בכורים מצוה דמייא עלי' היא. עכ"ל (ועיין בט"ו יור"ד סי' א' ס"ק י"ז דלא כתב כן, אבל דעת רש"י ברורה, כמו שהבאתי). וא"כ כיון דשביעית אקרקפתא דגברא לדעת רש"י כאמור, אפשר לומר דרש"י סובר דבביכורים דהוה מצוה דמייא עלי' לא נצטוה להפקיר, כדי לקיים מצות בכורים ובשאינו מפקיר ממילא חייב, ועיין בתוס' אנשי שם בכורים פ"ג שהביא מפורש בשם הש"ל דמאי דנקטינן במשנה כיצד דין בכורים קושר עלי' נמי במחזקר ולמה אינו מפריש בכורים בתלוש, ופירש, דדין זה קאי בשביעית שהוא באמת חייב בבכורים. ובכדי שלא יבאו הנכנסים לתלוש את הבכורים (ואף שאין בבכורים משום זרות כ"ז שלא הביא למקדש, אבל הלא הבעלים לא יוכלו לקיים מצות בכורים) לכן קושר נמי לסימן שלא יגעו במה שהוקבע לבכורים, והיינו כדעת רש"י האמור, ועפ"י המאן דאמר דאקרקפתא דגברי. דאם שביעית אפקעתא דמלכא מה יועיל הסימן והרי אפילו אם הבעלים אין מפקירין הרי ממילא הי' הפקר.

והשתא ניחא גם הקושיא לדעת רש"י בשביעית חייב בבכורים למה לא נקטת המשנה בכורים פ"ב דייש בבכורים מה שאין במעשר דבכורים חייב בשביעית משא"כ במעשר, דבאמת אימתי חייב בשביעית בבכורים כשאינו מפקיר, והלא אם אינו מפקיר גם משאר תרומות ומעשרות חייב (לרש"י דנקטינן דשביעית אקרקפתא דגברא) אלא שבבכורים אין דינו להפקיר ובמעשר דינו להפקיר, משום דבכורים דחובת גברא הוא, ומעשר חובת התבואה, וזו הנפקא מינה כבר כלולה במשנה ב' לפני' כשאמרו כי התרומה ומעשר אוסר את הגורן היינו שהם עושים טבל ובכורים אינו עושה טבל. והרי בזה תלה רש"י ההבדל בין בכורים למעשר, דכיון דמעשר עושה טבל מונח שהוא אינו חובת הבעלים ובכורים דלא טבל הוה חובת גברא.

ויוצא לנו מזה שגירסת רש"י במשפטים שבכורים חייב בשביעית צודקת ומדויקת עפ"י דעת רש"י בניטין וכאמור.

ניסן טעלושקין, רב באיסט נוי-יארק.

יתרין מאן דסובר שביעית אקרקפתא דגברא את המשנה והש"ס הנ"ל דמוכח דקרקע נשים חייבות פירותיהן בשביעית והרי הן לא נצטוו להפקיר ולכן אמר המ"ח, דמאן דאמר אקרקפתא דגברי יסבור שמצות עשה שהזמן גרמא הוא דוקא במקום שבכלות הזמן נגמר חיוב המצוה, וזהו כדעת הרמב"ם בציצית דכסות יום ג"כ פטור בלילה, ודוקא באופן כזה הוא מצ"ע שהז"ג, ולכן בשביעית שפירותיה אסורות גם לאחר שביעית לא הוה מצ"ע שהז"ג ולכן נשים חייבות בשביעית, אבל הרא"ש שסובר בהלכות ציצית שלו שכסות יום בלילה חייב, ולא נגמרת המצוה בזמן, רק כיון ששם יום על הכסות הוא חייב ואפילו הכי נמרא מצות עשה שהזמן גרמא כיון שהזמן גורם (וכמו שפירש התוס' קידושין לד': ד"ה ותפילין) לחיוב המצוה, ואם כן הי' שביעית ג"כ צדיקה להיות פטורה בנשים, אה שפירות שביעית אסורות אחרי שביעית כיון דזמן השביעית גורם ובכ"ז נשים חייבות משום דהרא"ש יסבור דשביעית מצוה דאפקעתא דמלכא, ואין הדבר תלוי אם מצוות הנשים להפקיר או לא, דרחמנא אפקרינהו לפירותיהם, ער כאן על פי דברי המנחת חנוך.

ועיין ברש"י שבת כה: ד"ה ואינהו סברי, כתב דכסות לילה לא מחייב בציצית דכתיב וראיתם אותו ומשמע משום דלילה גומרת הפטור, וכן כסות יום בודאי שפטור בלילה דביום נגמר החיוב, ועוד יותר נראה רק מפירש"י מנחות מג. ד"ה שהזמן גרמא, דכתב דלילה לר"ש (דקו"ל כוותי) לאו זמן ציצית והוה יום זמנה, נראה מזה דרש"י סובר כהרמב"ם וא"כ ציצית היא מצוה שנגמרת בזמנה ודוקא משום כך היא מצ"ע שהזמן גרמא, אבל שביעית שפירותיהן אסורות גם לאחר שביעית אין בהם משום מצ"ע שהז"ג וכהרמב"ם הנ"ל (ועיין בערוך השולחן או"ח סי' י"ח דהוכיח באמת דרש"י סבר כהרמב"ם בציצית) וא"כ לפי הנזכר יכול רש"י לסבור דשביעית דהיא מצוה דאקרקפתא דגברי.

ועי' רש"י גיטין מ"ז ע"ב ד"ה מדאורייתא לא, שפירש, רביכורים מצוה דמייא עלי' ולא טבלי לאסור פירות באכילה, וב' ולא דמי למעשר, דמעשר טבלי לוי' ואסור לוי' באכילה ולא מצוה

סימן סא שו"ת בעניני אישות

אשה אחת מפה עירי באתה אלי עם שני עדים כשרים ונאמנים ואחד העיד לפני עם עוד שנים בתור ב"ד, שהאשה הזאת באתה ממדינת רומניא זה כמו עשרים שנה, ואמרה שהיא עוד פנויה ונישאה לאיש אחד מפה עיריננו, ואחר כך נתודע הרבר שיש לה בעל עם בנים במדינת הנ"ל, והמעשה הזה כבר בא לפני הרב הגאון המנוח רמ"ש זילבער ז"ל ראב"ד דפה, וכתב להרב דשם שהשתדל להשיג גט פטורין מהבעל דשם וכן עשה וקיבל הרב הנ"ל את הגט פטורין אשר שלח לה הבעל הראשון מרומניא ומסר ליד האשה ע"י שליח שני פכ"פ מפה עיריננו, וכל זה ראה בעיניו שהוא היה בעת מסירת הגט מפני שהגט זה נמסר בבית הכנסת אחד מפה. ושאלנו להעד השני ואמר לנו שהוא לא ראה המסירת הגט, אלא שמע מהרב רמ"ש ז"ל שיסדר לה שני גיטין גם גט שני מהבעל השני, וגם שמע מהרב כאשר שאל מהשליח שני את שמו, וגם העידו לפנינו שני העדים שאחר כן האשה הזאת נישאה לאיש אחד מפה וגר עמה כמה שנים ונולדה לה בת מהבעל הזה ואחר כן כת האיש הזה אבל לא נודע לה אם נישאה ע"י חופה וקידושן אלא שמעו שהרב הנ"ל סידר להם הקידושין, ועתה רצונה להנשא לאיש ובקשה ממני ליתן לה היתר, (ואי אפשר למצא זה מערכאות שמתחילה קבלו קידושין ע"י שופט) ונראה לענ"ד שזה ברור שאין לפנינו כי אם עד אחד שעדות השני אינם עדות כלל שאילו היה שמע מהרב הנ"ל שמסר לה הגט פטורין אז היה העדות שלו לפחות עד מפי עד, ועי' בבאר היטב בסימן קנ"ב באה"ע שהובא שם, באשה אחת שהיתה בחזקת גרושה ונשאת ולא היה כי אם עד אחד שראה הגירושין ואחרים שמעו מפי עדים אחרים כתב הרדב"ז ח"א סימן רמ"ה שמתרת לינשא ועיין בפת"ש שכתב שלא מטעם זה התיר הרדב"ז אלא מטעם שהיתה בחזקת גרושה עיין שם, אבל בנדון שלנו לא הוי אפילו העדאת שלו עד מפי עד מפני שלא אמר ששמע שהרב מסר אלא (שיכתוב) שיסודר לה הגט

ואפשר שמעולם לא בא הגט ליד האשה. זאלו היה בחוד להעד הזה שהרב הנ"ל קבל הגט פטורין מהרב רומניא אעפ"י שלא נודע לו אם מסר השליח שני ליד האשה, יש להקל מטעם חזקה שליה עושה שליחותו והשליח שני הוא שליח הבעל אעפ"י ששלוחו עשה לו לשליח כמבואר בפוסקים, ומבואר בגמרא עיחובין דף ל"ב ע"א שנחלקו רב נחמן ורב ששת באיסור דאורייתא אם אמרינן חזקה זו, ור"י בתוספ' שם וכן הר"ש פסקו כרב ששת דאף בדאורייתא אמרינן חזקה זו וכפי חילוק הר"י בתוספ' שם רב רב רב שהמשלח בא לידי עבירה אמרינן חזקה שהשליח יעשה שליחותו, והכא יכול לבא לידי עבירה שיסמוך על השליח שמסר הגט ויקח אשה אחרת, ועוד שירצה השליח להציל את האשה הזאת מעבירה של אשת איש ובודאי יעשה את שליחותו, (ועיין נודע ביהודה אה"ע סימן ב" ממה שכתב שם אינם שייכים לענינינו) והיינו יכולים אז להצטרף שני העדים כמבואר בחו"מ סימן ל' ס"ו אחד אומר בפני הודה ואחר אומר בפני הלוהו מצטרפין שני העדים וכ' הרמ"א וכן בדיני עדות דבר איסור, אבל הכא שאין ברור לו שזה היה אחר קבלת הגט, ויותר משמע שזה היה לפני קבלתו כנהוג לכתוב מקודם להרב של מקום הבעל שם מהשליח שני א"כ נשאר לנו כי אם עד אחד ואין עד אחד נאמן בדבר ערוה. וכן משמע מדברי הרדב"ז הנ"ל שאף שהגדת העד לא היה בעיקר הגט אלא שראה את מסירת הגט בכל זה אינו נאמן.

לכאורה נראה לענ"ד להביא ראיה בהיפך מגמרא ראש השנה דף כ' ע"א כי אתא עולא אמר עברוה אלול וכו' וגמרא אמר מימות עזרא ואילך לא מציינו אלול מעובר א"כ אלול רוב פעמים חסר ואיך עולא נאמן להעיד על זה שהוא מלא כיון דאין ע"א נאמן להעיד היכי דאיתחזיק איסורא כמבואר ביבמות פ"ח ע"א כ"ש שאין נאמן נגד הרוב דהא רובא עדיף מחזקה, ואין לומר דמשום הכי נאמן משום דלענין עדות קידוש החודש קיל משאר איסורין, ולכאורה כן משמע מהרמב"ם בהלכות קידוש החודש פרק ב' הלכה ב' שכתב דין תורה שאין מדקדקין בעדות החדש שאפילו קדשו על פי עדים ונמצאו זוממין

אימד דאמרינן וכו' אבל הכא דאיתחזק איסור דאשת איש הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים נדחה היתר זה דאף בכה"ג אין נאמן העד. אבל יש לומר שאין מזה ראייה לרחות סברתי הנ"ל וכוונת התוספ' הוא כן דאחר מסקנת הגמרא דהוי דבר שבערוה, אין אנו אמרינן סברה זו דהוי כי אם גלוי מילתא אלא עדותו היא בעיקר הגט כיון שהגט צריך להיות לשמה הוי דברי השליח בנופה של עדות אבל בעדות החדש או בנדרן שלנו, אין דברי העד שייכים כלל לעיקר העדות שאינם אומרים, שהעדים היו כשרים, או דיבור אחר השייך להכשר הענין בהא ע"א נאמן.

וראיתי בפנ"י גיטין שהקשה מזה שמצא בספרי בפ' שופטים לא יקום עד אחר באיש, באיש אינו קם אבל קם בעדות אשה להשיאה א"כ לא מקשה הש"ס מידי מהא דאין דבר שעררה פחות משנים, ועוד מסקינן בפ' האשה רבה דע"א נאמן לומר מת בעלה מטעם חומר שהחמרת וכו', ותירץ דלא איירי אלא בעד שמעיד על מיתת הבעל שעיקר עדות העד אינו להתיר האיסור דדבר שבערוה אלא על מיתת הבעל דהוי כעין גילוי מילתא בעלמא ואיתתא ממילא משתריא משא"כ לענין עד אחד בגירושין לכ"ע הוי דבר שבערוה ומקשה הכא שפיר בפשיטות, עין שם. והכא נמי יש לומר כיון שאין העיד מעיד על הכשר הגט ואין ע"י נגמר הגירושין אלא אמר מה שכבר נגמר, הוי דבריו כי אם גילוי מילתא בעלמא, איברא שראיתי במהרי"ק שורש נ"ב תירץ נכון ליישב שיטת הפוסקים דע"א במיתה נאמן מן התורה ממה שקשה עליהם מסוגיא דיבמות הנ"ל שכתב דנהי דמן התורה ע"א נאמן אבל מ"מ היה להם לחז"ל להחמיר שלא להאמין ע"א משום חומר האיסור לזה מהני הטעם משום עגונא הקילו והיינו שהניחו על דין תורה ולא החמירו, וממילא אין תירוצו של הפ"י מוכרח, ולא דמי להא דיבמות ל"ט ע"ב ואישתמדענוהי דהדין פלוני אחוהי דמן אבוהי, וכתב הרי"ף דלאו אמילתא דאיסורא קמסהדי אלא מילתא בעלמא היא, דמגלו דהדין ניהו נכרא פלך וכו', דהתם הוי מילתא בעלמא אבל הכא הא מעיד

בעדות זו הרי זה מקודש עכ"ל. אבל אין מדבריו מוכח כלום שעדות מקודש קיל משאר עדות דעלמא, שאין נראה זה מגמרא דף כ"ב שהלכה כחכמים שצריכין כל דיני עדות ואין קרוב ועבד כשר ביה, וכוונת הרמב"ם משום דרצו לעשות מעלה בקידוש מפני שקלקלו, ועין בלח"מ שם.

ולתירץ את הקושיא הנ"ל נראה לי דרוקא בעיקר העדות צריכין שנים מפני שמשפט כתיב ביה, אבל עדותו של עולא היה כי אם שעברוה את החדש ולא הוי כי אם גלוי מילתא בעלמא בהא שפיר נאמן, א"כ בנידון דירן שעדותו לא היה כי אם על מסירת הגט לא בעיקר הדבר, בהא גם עד אחר נאמן, אבל יש להביא ראייה בהיפך דבר כ"ב ע"ב קאמר הגמרא כי אתא עולא אמר קדשוה לירחא במערבא אמר רב כהנא לא מבעיא עולא דגברא רבא הוא דמהימן אלא אפילו איניש דעלמא נמי מהימן מ"מ כל מילתא דעבירא לאגלווי לא משקרי בה אינשי, וקשה לי מ"מ לא אמר רב כהנא כן על הגמרא דלעיל דאף איניש דעלמא מהימן שעברוה את החדש אלא משמע דרוקא הכא מהימן העד דלעלמא משום דבחסר אז הרוב מסייע לו והכא מיירי בשאר חדשים שיכול להיות מלא או חסר אבל במלא כחודש אלול אז עדותו נגד הרוב בהא אין נאמן א"כ במקום חזקה הוא גם כן אין נאמן ונופל סברתי הנ"ל ודו"ק.

ומה שהקשיתי איך עולא היה נאמן, יש לומר דמה שהביא הגמרא כי אתא עולא אמר עברוה לאלול, הוא לא היה יחיד בדבר זה, והגמרא הביא דבריו משום שאמר ידעי חברין בכלאי מאי טיבותא עבדינן וכו' ודו"ק.

ומצאתי בטורי אבן ר"ה שכתב גם כן דע"א אין נאמן להעיד שעברוה לאלול מטעם רובא ותורה לר' שנתבונתי לקצת דבריו, עיין שם, ועוד יש לי להביא ראייה שאין נפקא מינה אם הגדת העד הוא בעיקר הדבר או לא, מתוס' גיטין דף ב' ע"ב בר"ה עד אחר נאמן באיסורין הקשה ר"ת מה תשובה היא זאת עיקר הגט יוכיח שצריך לחותמו בשנים, ותירץ דה"ק רעד אחד נאמן באיסורין בכה"ג שעיקר הגט נעשה כבר ושוב א"צ אלא גלוי מילתא בעלמא לידע אם לשמה נכתב עכ"ל, א"כ לאחר שמסיק הגמ'

שמת בעלה ומטרת העדות להתיר להאשה להנשא ודו"ק.
 (ואנכי יש לי לפרש לפי דברי המהרי"ק שורש נ"ב את דברי רש"י התמוהים מה שכתב שם בניטין בד"ה ואין דבר ערוה וכו', וז"ל הטהור ואין ראוי להתירו בפחות משנים וכו' והלשון קשה להבין, אבל לפי הנ"ל מיושב שפיר דכוונת רש"י ז"ל אעפ"י שיש קרא על זה שנאמן ע"א אבל היה ראוי לנו להחמיר משום חומר האיסור, ולמוד יותר מדבר דבר שבממון ודו"ק. ולפי שאין לי מקור נאמן לסברתי הנ"ל אמרתי למצא היתר לגנון שלנו מצד אחר, מקידושין ס"ג ע"ב קרשתי את בתי ואיני יודע למו קרשתיה וכו', ובגמרא שם, אמר רב נחמן נאמן ליתן גט ואין נאמן לכנוס, נאמן ליתן גט חזקה אין אדם חוטא ולא לו וכו', והקשה הפ"י דניזיל בתר רובא דעלמא דלא נתקדשה לזה א"כ לפי מאי דמספקא לן בפרק האשה רבה בטבל מהקדש וקינמות דאיתחזק איסורא דאפשר דאין ע"א נאמן וכיון שאין ע"א נאמן נגד החזקה כ"ש נגד הריב דעדיף מחזקה ותירו דהא דלא מהימן ע"א נגד החזקה הינו דוקא היבא שבלא דברי העד הוי חזקה גמורה ולא איתרע כלל וכה"ג מסתפקא לן בפרק האשה רבה בטבל וכו', וכן בע"א שהעיד שמת בעלה או בשליח הנט דלולא דברי העד הוי בחזקת א"א גמורה דחזקה כי האי דלא יתרע כלל עדיף מרוב משא"כ הכא שיש מקום ספק בלא דברי העד דאיתרע חזקה או סמכינן הע"א ה"ה לגבי הריב כיון דאיכא מיהא מיעוט המסייע לדברי העד, ואינו אלא כמכרר המיעוט מתוך הרוב ע"ש, א"כ הכא נמי החזקה איננה טובה כ"כ כיון ששנשאת לאיש אחר ודרה עמך כמה שנים יש לומר שנתגרשה מקודם מבעלה הראשון וכמו שכתב הפ"י דהא דע"א בעלמא נאמן באיסורין ולפי שימת התוספ' דילפינן מוספרה, לאו מילתא דספיקא, דדוקא היא עצמה נאמנת דחזקה שאינה מקלקלת את עצמה באיסור נידה במעשה כי האי ודאי לאו עבדה ומחלק בין דיבור העד למעשה האשה, עין שם ובנידון שלנו האשה אומרת שנשאת ע"י חופה וקידושין, איברא דהכא חזקתה מפני שעשתה עבירה כזה בבעלה השני, אבל מי יאמר לנו שעומדת לחטא

בכל שעה ולבד זה יש לספק שמא שלח לה בעלה הראשון גט פטורין ולפחות מנרע בזה החזקה הראשונה, וע"א נאמן, ועוד כיון שהעדים מעידים ששמעו שיהרב המנוה הנ"ל סידר לה הקידושין אחרונים ולא גרע מקול להצטרף להנ"ל, ועוד יש לי להצטרף מטעם אחר, שבהג"ה על הרא"ש חולין כתב בשם רבינו אליעזר ממיץ דהא דאמרינן דע"א אינו נאמן היבא דאיתחזק איסורא היינו דוקא באנשים רקים ופוחזים אבל בעד נאמן וכשר סמכינן עליו אפילו בעדות אישה, וכתב עוד וכללו של דבר כל שהוא איסור מן התורה ונתחזק האיסור אין קטן נאמן ולא גדול דלא מהימן כבי תרי וכו' עין שם. א"כ אם הוא נאמן כבי תרי או ע"א נאמן אעפ"י שנתחזק האיסור, ובנידון שלנו שהעד הוא איש כשר ונאמן לנו כבי תרי, יש להאמין לו, ואף שאין דברי הר"א ממיץ אליביה דכולא עלמא שיש מחלוקת בזה אבל יש לנו להצטרף זה להתיר הנ"ל.

ומצאתי בהמסנה קידושין שמקשה על תירוץ הפ"י הנ"ל מפרק בתרא דסוטה מדאיצטרדיק קרא בעגלה ערופה דע"א נאמן שראה את ההורג והיינו משום קורבא, ואע"ג דקורבא לא עדיף מרובא כדאיתא ב"ב בפר' כ"ו, דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב משמע דוקא הכא דגלי קרא הא לאו הכי אין ע"א נאמן אף בכה"ג דלא הוי חזקתם ברוב, עין שם, ולענ"ד דתרוז דהתורת חיים בפרק לא יחפור שם כתב דהא קי"ל דרוב וקרוב הולכים אחר הרוב דוקא בקורבא דאינו מוכח אבל בקורבא דמוכח קרוב עדיף ועי"ש שכתב דעד חמשים אמה חשיב קורבא דמוכח, ויש לומר דהא דמצריך הגמרא קרא שע"א נאמן להעיד שראה את הורג במקום שמצאו את הנהרג סמוך לעיר ממש וקורבא כזה עדיף יותר מרוב ודו"ק.

ולפי דברי הר"א ממיץ יש לתרץ בפשיטות קושיתי על הגמרא ר"ה כהא דעולא כנ"ל דעולא נאמן כבי תרי ונאמן אף לגנב דובא אבל איניש דעלמא לא היה נאמן להעיד שעברוה לחודש אלול כנ"ל, ומוזה שאין ע"א דעלמא נאמן בעיבור כאשר כתבתי לעיל וכן הוא סברת הטורי אבן אין סתירה לתירוץ הפ"י הנ"ל דהטורי אבן כתב

שזה הווי כי אם מיעוטא דמעוטא, שיהיה מלא, ובוה אין מגרע כה הרוב, ודו"ק, ומכל הלן טעמים אשר כתבתי נראה לענ"ד להתיר את האשה הנ"ל מבבלי עיגון ובלבד שיצטרפו עמי עוד שני רבנים מובהקים, שיוצא ההיתר מב"ד של שליטה, ואנכי מציע דבר זה לפני קוראי הפרדס.

שלמה יצחק לעווין רב ואב"ד דפ"ק מיננעאפאלים, מיננ.

סימן סב

ז' עממים

הרמב"ם פו"ב מהלכות איסורי ביאה הל' כ"ב פוסק דז' עממים אסורים בחיתון דוקא קודם שנתניירו אבל לאחר שנתניירו אסורין רק מגזרת יהושע ודוד וכן דעת רש"י ותמהו עליו כל המפרשים דהרי בש"ס ובמות ע"ז ע"א יש שני לשונות בדעת רבא, מעיקרא יש דעתו כדעת הרמב"ם אבל לאחר זה קאמר הש"ס הדר ב' רבא לאו מילתא הוא דאמרי בגינות לית להו חתנות נתניירו אית להו חתנות וכו' וא"כ מה ראה הרמב"ם לפסוק כדמעיקרא ולא כחזרתו, והמפרשים חתרו למצוא מקור לדעת רבינו מסוגיא דעלמא דאולא בתר דעת רבא דמעיקרא ולא כהדרר ביה.

ואענה גם אני חלקי בס"ד, ההנה בספר המצות להרמב"ם בשורש השמיני מניח ליסוד שאין למנות ללאו אעפ"י שנכתב "לא" אם פירושו איננו אזהרה רק שלילת החיוב למשל "לא יבדיל אינו צריך להבדיל" או מן המקדש לא יצא וכו', אבל אם השליטה הוא בדרך סיפור אעפ"י שהוא בלשון עבר מ"מ חשובה לאזהרה יעו"ש כדבריו המתוקים לחיד ויש להסתפק איך יהיה הדין אם יהי' מקובל לנו דפירושא דקרא הוא שלילת היכולת אם נחשוב אותו ללאו או לא? ונראה לפיענ"ד בזה תלוי במחלוקת אבני ורבא בתמורה ד' ע"ב, לאבני דסובר שם "דאי לא מהני אמאי לקוי" א"כ בכל מקום דיש גילוי דעת בתורה דפירושא דקרא הוא שלילת היכולת א"א להיות

שם לאו ואזהרה וחיוב מלקות, אבל לרבא דסובר שם דגם "אי לא מהני מ"מ לקוי משום דעבר אמימרא דרחמנא" א"כ שלילת היכולת עם אזהרה ומלקות אינם תרתי דסתרי, דאעפ"י דלא אהני מעשיו מ"מ אפשר להיות אזהרה ומלקות משום דעשה מעשה שאסרה תורה אעפ"י שלא מועיל, ואם כנים דברינו אלא אפשר לתרין קושית תוס' מעל רש"י ההנה ביבמות מ"ט ע"ב הקישו בתוס' דמרש"י משמע דלרב דס"ל לא תהי' וכו' לא תהא כה הוי' ליבא לאו ביבמה לשוק ומש"ס קידושין ס"ח ע"ב קאמר הש"ס שם בתוך כדי דיבור "יבמה שהיא בלאו ולא תפסו בה קידושין הרי דגם אליבא דרב דיבמה לשוק לא תפסו בה קידושין ומ"מ יש לאו, ולא תרצו כלום, אבל לפי דברינו נחא דרש"י פירש כן

רק לאבני דקאיירי התם כהאי סוגיא דיבמות ולדידיה אליבא דרב דס"ל דפירושא דהאי קרא הוא שלילת היכולת א"א להיות לאו דהרי לאו עם שלילת היכולת הם תרתי דסתרי, אבל לשיטת רבא דה"ה כוונתיה בכ"מ לבר מיעו"ל קנ"ס ומסתמא סוגיא דעלמא כוונתיה שפיר יש לומר גם לרב דס"ל פירושא דקרא "לא תהא כה הוייה" מ"מ אפשר להיות גם כן לאו משום דעבר אמימרא דרחמנא משום דעשה מעשה הוייה. וכמו כן יש לומר לתרין רש"י ורמב"ם בשמעתא דידן, ההנה הלשון בנמ' כן הוא "לאו מילתא הוא דאמרי בגינות לית להו חתנות וכו' משמע דרבא השימיענו גזרה ופסק אבל לא טעם, אבל רבינו רש"י במתק לשונו מסביר לנו דזה נתינת טעם והוכחה דזה לשונו שם "דבהיותן נכדים לית להו חתנות אלא ודאי קרא בגרים כתיב וכו'" וההוכחה היא בדרך זה, דהאיך אפשר לומר דקרא מיירי בגינות כיון דאין בהם חלות קידושין? ובע"כ יש לנו להוציא הקרא מפשוטו ולפרשו דאיסור לא תחתן קאי בגירותו, הגיון זה הוא ממש כהגיונו של אבני בתמורה ד' דלאו ואזהרה עם שלילת ביכולת הם שני הפכים בנושא אחד.

ולכן הוכרח להיות נכנס בפירצה דחוקה ופסקי' לקרא בסבינא חריפא דאע"ג דלאו דלא תסתח (עיין בתוס' שם ד"ה בהיותן בשם הר"ת) קאי בגינות לאו דלא תחתן קאי בגירותו, אבל לרבא דהילכתא כוונתיה לגבי אבני לבר מיעו"ל

קנ"ם ובודאי דעת הרמב"ם לפסוק כרבא (ואעפ"י שיש להקט אחרונים שמפני קושיות רוצים להשיא דעת הרמב"ם לדעת אחרת מ"מ ידוע כל קושיא יש לה תירוץ ובללי הש"ם לא יוזו ממקומו) דאפשר להיות ביהוד לאו ואזהרה עם שליכת היכלות יותר מסתבר לאוקמא קרא דולא תתחנן בניותו, ויגיד עלי' רעו לאו ד"לא תקה", ומסוגיא דעלמא דש"ס תמורה הוכיחו דלישנא בתרא דרבא איתא בחזרה ושפיר פסקו רש"י ורמב"ם בלישנא קמא והכל ניהא בס"ד,

שמואל גערשטענפעלד,

רב בברוקלין ואחד מהרמ"ם דיישיבת רבינו יצחק אלחנן דנויארק יצ"ו.

סימן סג

עניני סוכה

(א) סוכה דף ט. סוכה ישנה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין, מ"ט דב"ש אמר קרא חג הסוכות שבעת ימים לד' סוכה העשייה לשם חג בעינן וב"ה הוא מיבעיא לי' לכד"ר ששת דאמר משום ר"ע מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לד' ותניא ריב"ב אומר כשם שחל שם שמים על ההגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר חג הסוכות ז' ימים לד' מה חג לד' אף סוכה לד' ע"כ וקשה לי דלעיל ז' קאמר הש"ס ושחמתה מרובה מצלתה פסולה ת"ר המתה כחמת סיכוך ולא מחמת דפנות ר' יאשיה אמר אף מחמת דפנות ומפורש שם דרבנן סברי דסוכה קאי על הסכך ולא על הדפנות ולהכי כל הפסול לסכך כשר לדפנות ור' יאשיה סובר דדפנות הם ג"כ בכלל סכך ויליף לה מוסכות על הארון את הפרוכת פרוכת מחיצה וקא קרייה רחמנא סככה אלמא מחיצה כסכך בעינן וכתב המאירי דלר' יאשיה דירת קבע בעינן פסולה אף במחמת דפנות והלכה רווחת דסוכה דירת עראי וסוכה קאי על הסכך ולא על הדפנות א"כ מנ"ל לר"ע לומר דעצי סוכה אסורין כל ז' משום שנא' חג הסוכות לד' תינח עצי הסכך אבל עצי הדפנות מנלן לאסור דהא הסכך לא קאי על הדפנות והא

ר"ע בעצמו סובר לקמן דף כג. סוכה דירת עראי בעינן מש"ה סוכה דיכולה לעמוד ברוח מצוי' דיבשה כשרה, ועצי הסכך קאי ג"כ על עצי הדפנות כמפורש בתוס' ביצה לו: ד"ה אבל וכן פסק הרמב"ם פ"ו מהל' סוכה הל' ט"ו דבין עצי הסכך ובין עצי הדפנות ומנלן זה, והא דרדשינן בריש פרקין מחיצות מבסוכות בסוכות וקרייה רחמנא סככה כבר כתבו התוס' ז"ל בד"ה מחיצה דהתם לא דרשינן אלא מיייתורא ותרע דכולהו מודו דלא בעינן למחיצות פסולת גרן ויקב, אבל סוכה קאי על הסכך ולא על הדפנות, והא דאמר לקמן דף כא: הסוכך סוכתו בכרעי המטה כשרה ר' יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה ובגמ' פליגי ר' זורא ורבי אבא בר ממל חד אמר מפני שאין לה קבע וחד אמר מפני שמעמירה בדבר המקבל טומאה ומפורש דדפנות שהם מקבל טומאה פסול משום דהוי מעמיד בדבר המקבל טומאה, זה אינו דהתם הוא רק פסול מדרבנן וכמו שב' הר"ן בפירושו וכן משמע לשון רש"י ד"ה שמעמידה שב' ואע"פ שלא למדנו פסול אלא לסכך הואיל ועיקרו של סכך אלו מעמידו הוי כאלו סיכך בדבר המקבל טומאה, וזה הוא לדעת הראשונים שסבורים כן דמעמד בדבר המקבל טומאה פסול אבל הרא"ש חולק והטור והשו"ע לא הביאו כלל דין זה עפ"י התה"ד ע"ש וביותר קשה לדעת התוס' דכולהו מודו (אפילו הסבורים דסוכה דירת קבע) דלא בעינן למחיצות פסולת גרן ויקב, משום דסוכה קאי רק על הסכך ומנ"ל לעצי הדפנות.

(ב) במאירי ט. ד"ה עצי סוכה ז"ל עצי סוכה אסורים כל שבעה שנאמר חג הסוכות תעשה לך ז' ימים כשם שחל שם שמים על החגיגה לאסרה עד לאחר הקרבת אימורין ואף לאחר הקטרה דוקא לבעליו ומשלחן גבוה ליאכל בקדושה ואינו מוכן הא חגיגה הוא שלמים ושלמים נאכלים לכל אדם ומכש"כ חגיגה שצריך להאכיל לגר ליתום ולאלמנה כמבואר ברמב"ם הל' חגיגה ע"ש ומלשון ודוקא משמע שאינה טעות הדפוס.

ג. סוכה ד. רש"י ד"ה בית שנפחת גנו וכו' וגנין שלהן הלוקים הם ושנין ולא משופעים ונפחת הגג באמצע עכ"ל ואינו מוכן לאיזה צורך כ'

להולמן כלל. ראשונה, לפי דבריו איך יתפרנסו דברי הגמ' ופירש"י בכ"מ דבעינן שישחוט עליהם הזבח (עי' מנחות ע"ח ע"ב "שאינן הלחם קרוש אלא בשחיטת הזבח", ועוד) דבכ"מ משמע קודם שחיטת הזבח לא קרשו החלות קרושת הגוף, ועי' רש"י במשנתנו (ועי' מנחות פ"ח ע"ב ברש"י כת"י גבי לחם נזיר "לאחר אפייתו אינו קרוש עד שישחוט האיל", ובגמ' שם הוזכר שחיטת הזבח גם לענין קירוש לחמי תורה, ולא פירש"י כלום היינו משום דסמך אדלעיל).

והנה אי משום הא לכאורה הי' אפ"ל דלעולם קדשי קרושת הגוף ע"י התנור גם קודם זביחה, והא רצריך זביחה לקדש הלחם (בבדייתא דמנחות שם ובכ"מ) היינו לענין שיוקבע הלחם לזבח זה דא"א לשנותו לזבח אחר, כפירש"י גבי שתי הלחם דעצרת (במנחות ע"ב) בסוגיא דהוקבעו ולא הוקבעו, ואע"ג דהתוס' במנחות מ"ו סד"ה ואיזו לא ניחא להו כפי' זה היינו משום דתנופה עושה זיקה, וזה שייך דוקא גבי כבשי עצרת דבעו תנופה מחיים משא"כ גבי לחמי תורה, ועיין מנחות ט"ו ע"ב הוקבעו בשחיטה כלחמי תורה, ורבנן דפליגי שם אר"מ וקסברי דאפשר לשנותן על זבח אחר ל"פ אלחמי תורה כ"א אנסכים. והנה הגם דפשטן של הדברים בכ"מ לא משמע כן אך נניח דכך נצטרך לפרש ענין קרושת הזבח לפי הבנת הגדול אחר דכבר קדשי קרושת הגוף ע"י התנור, וגם לפי הדיוק שמדייק כת"ר מרש"י דבעי תנור קודש (אילולי מה שמחדש כת"ר דמיידי בהתנה) אמנם לפי"ו גם הוא דמבואר במשנה (מנחות ע"ח) השוחט תורה בפנים ולחמה חוץ לחומה דלא קדש הלחם ע"כ נצטרך לפרש ג"כ דלא הוקבע קאמר, היינו דלא הוקבע לזבח זה (דא"א לומר דלא קדש כלל דהא לפי סברתו כבר קדיש ע"י התנור) וע"כ נשמע מזה דאפשר שיוקבע לזבח אחר דמ"ש מלחם אחר" כגונא דהתוס' מנחות מ"ו ד"ה ואיזו (ומיידי דלא אמר זו תורה וזה לחמה עי' מנחות פ'). אולם ע"כ א"א לומר כן כלל דמלבד דזהו דחוק עור תקשה לן קושיא עצומה לר' יוחנן דקיי"ל כותי' דמוקי מתניתין דלחמה חוץ לחומה היינו חוץ לבית פאני, דהוא חוץ לירושלים כמ"ש רש"י בפסחים ס"ג ע"ב

רש"י ז"ל האיך היה הגנין שלהם נעשים, חלקים ולא משופעים דאטו אם הגנין יהי' משופע לא אמרי' דופן עקומה, בודאי לא כי אין שום חילוק אם הגנין חלוק או משופע, אם לא היה רחוק מן הכותל ד"א אמרי' דופן עקומה, ואין זה שייך להעושה סוכה כמין צריף או שסמכה לכותל שיש בזה מחלוקת ר"א ורבנן לקמן יט: דר"א פוסל מפני שאין להם גג דהתם הכותל והגג משופעים יחד ואינה ניכר מה גג ומהו הכותל דאוהל משופע לאו אוהל הוא כמ"ש רש"י שם אבל הכא סתם בית הוא ברפנות חלוקות ורק הגנין יש שעושים גג חלק ויש שעושים גג משופע ומה שייך זה לדופן עקומה.

וכן ברף יט. רש"י ד"ה כשהשוה את קריו כל תקרת גנותיהן חלקה ולא משופע ואינו מוכן ג"כ מאי נפקא מינה לענין דינא אם הגנין חלק או משופע.

וכן ברף כב. רש"י ד"ה ה"ג כו' וגנין שלהן חלקין הן ושויין ואינו מוכן מאי חילוק יש בין גג חלק להמשופע.

יעקב כוימאן, חופ"ס לאס אנדרושעלעס

סימן סד

אי לחמי תורה בעי תנור קודש

בהפרדס חוברת ג': ח"ה סכ"ה כתב הרב הגאון ר"י רודערמאן ר"מ דיישבת קליבלנד בשם גדול אחד להקשות על המשנה דפסחים ל"ה כהא דחלות תורה אם עשאן למכור יוצאין בהן בפסח והק' הא נתקדשו קרושת הגוף ע"י התנור שבפנים ואיך יכול למוכרן הא קיי"ל המוכר עולתו ושלמיו לא כלום הוא, וכ' ע"ז הרב וכו' רודערמאן שליט"א בשם ס' צ"ק בשיטת הרמב"ם דאין אפייתן בקודש אלא דמדש"י פסחים ל"ז ד"ה בתנור מדייק הרב הג"ל דאפייתן בתנור עורה, ומכח זה מחדש דאפייתן שם דמתני' מיידי בהתנה וכו'.

ואם אמנם אין הם' צ"ק ת"י אך אחרי עיוני בהענין אכתוב בע"ה מה שאחזה לי אני בזה לענ"ד, הנה עיקר הקושיא שהביא בשם גדול אחד והבנתו בענין אפיית לחמי תורה א"א

תורה לא הוזכרו, וגם כאן אין לפרש היתנה שלא יקדש הכ"ש דאכתי תיקשי מדוע לא תני במתני' באופן דלא היתנה תנאי כזה וליתני לחמי תורה בהדי אינד דאטו בכל יומא מתרחיש תנאי, וגם על אמור הקרא דלעיל (דמנחות ע"ח) ודאי א"א לפרש דמיורי בכה"ג.

אלא דעדיין יש לנו לחקור אי הא דהוכחנו דלחם תורה לא קדש קה"ג קודם זביחה הוי אפילו היבא דנאפה כתנור קודש (ויש מציאות כזה, עי' מה שאכתוב בסמוך בשם התוס' דאפשר שתפקע קדושת תנור וא"כ לא הוי קה"ג גמור, ומדברי ר"ש מנחות ס"ג דצריך ב"פ תנור מישמע דאי לאו ב' קראי הו' אפשר דצריך תנור ואפ"ה אין מקדש, ומדבריו נשמע לדין), או דלמא לא בעי תנור כלל ומשו"ה לא קדש, אמנם טרם שנבאר זה נזכיר עוד קושיא עצומה דקשיא לן בגיה דלפי הכנת הגדול אחד דתנור מקדש לחמי תורה א"כ איך יוצא יד"ח מצה בפסח אי לא מזדבני לתורה הא כיון דקני"ל אין שוחטין תורה בי"ד (פסחים י"ג ע"ב) א"כ החלות דמצה נאפו בי"ג (עיין בהגמ"מ פ"ו הל' חו"מ הל' ט') ואם איתא דתנור מקדש לחמי תורה הלא נפסלו בלינה, וזה אליבא דכו"ע אפי' לשיטת התוס' דפלגי על רש"י ביוצא.

והנה התוס' מנחות מ"ז ד"ה בקונטרס גבי שתי הלחם כתבו לחלק דקדושת תנור בלא תנופה או שחיטה הוי רק קדושת פה ואיבא למיפרקינהו וכן ברפ"מ מ"ז ד"ה ואיוזו בעו למימר יש דע"י פדיון פקעה קדושת תנור עיי"ש, ואע"ג דלא קאי שם (מ"ז ע"א) סברתם זו מ"מ נראה דאפ"ל כן לתירוץ הא' דמחלקי בין מנחה לחודה ומנחה הבאה עם הזבח וא"כ כיון דלחמי תורה באים עם הזבח ממילא אפשר דתפקע קדושת תנור ע"י פדיון (ואפשר דבעשאן למכור או לעצמו דכמשנה פסחים ל"ה חשיבי דאינם באים עם הזבח ויל"ע בזה ואכמ"ל), ואפילו אם תירוץ הא' הוא רק דיחויא בעלמא כדמישמע מריהטת לשון התוס' דשם אפ"ה עדיין יש מקום לסברא זו גבי לחמי תורה דהא חילא דהתוס' שם הוא כהא דמנחות אין להם פדיון משקדשו בכלי (שם ק' ע"ב) וכתבו מילתא בטעמא דשתי הלחם איקרו מנחה עיי"ש וכיון דבגמ' (שם מ"ו ע"ב) מבואר דלחמי

(ופירש"י במנחות ע"ח צ"ע, וכבר העיר רעק"א לעיין ב"מ צ', ועי' רש"ש מנחות שם, ויפה מעורר הוא ז"ל מפסחים צ"א דשם א"א לפרש באופן אחר דהא נאכלין בכל העיר, ובירושלמי הובא ביפה עינים מנחות שם איתא להדיא ר"י אמר הוין לירושלים, ובאמת ברש"י כת"ו במנחות שם פי' ג"כ כך עיי"ש) וא"כ כיון דלשיטת רש"י קיימינן ולדירוג' קדושת כלי איפסול' ביוצא (כמבואר ברש"י בכ"מ, עי' זבחים כ' ע"ב ופ"ח ע"א, מנחות ס"ג ע"א וצ"ה ע"ב, ותוס' זבחים כ' מנחות ט' ובכ"מ) א"כ אם איתא דתנור מקדש לחמי תורה הרי נפסלין ביוצא כשהן הוין לבית פאני, ומאי קאמר "לא קדש הלחם", לישנא דלישתמע דאפשר שיוקבע לזבח אחר (לפי פירוש הנ"ל), עדיפא מינה הו"ל למימר דפסול גמור הוא, ובאמת רש"י פסחים ס"ג פי' להדיא דלא קדש קדושת הגוף וכן שם י"ג ע"ב פירש"י להדיא דאין קה"ג אלא בזביחה.

וקושיא יתד גדולה יש להך מברייאת מנחות מ"ו דער שלא שחטה יצא לחמה חוץ לחומה (ופירש"י שם חוץ לירושלים) מכניסה ושוחט, ולהדיא ב' רש"י שם דאינה נפסלת ביוצא קודם השחיטה ואי נימא כסברת הגדול וכת"ר דלשיטת רש"י תנור מקדש לחמי תורה א"כ כיון דלשיטתי' איפסול' ביוצא ע"י קדושת כלי האיד מכניסה ושוחט. ודוחק לומר כאן כמו שמחדש כת"ר על המשנה דפסחים דהיתנה שלא יקדש כלי שרת דאטו בכל הש"ס דהוזכר דבעינן קדושת הזבח נימא דמיורי בכה"ג דזהו דבר שלא יעלה על הדעת.

אע"כ מחוורתא כדכתבנו דקודם שחיטת הזבח אין בלחם תורה קדושת הגוף כלל, אפילו לדעת רש"י. ומלשון הברייאת דמנחות ע"ח ע"ב שהבאתי לעיל דת"ר וכו' מלמד שאין הלחם קדוש אא"כ קרמו בתנור וכו' מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח" משמע להדיא דצריכים שניהם דשחיטה לא מקדש ללחם עד שלא קרמו בתנור וכ"כ קרמו בתנור לא מקדש עד שישחוט הזבח, וזה פשוט, ובמשנה מעילה ט' הוזכרו ב" הלחם ולה"פ ומנחות דהוכשרו ליפסל בכמה דברים בקרמו בתנור, ואילו לחמי

נקודות ידועות הדרושות לפי דעתי ברור ולבון. ידוע ההבדל שבין קבוע דאורייתא כזה של תשע הנויות ובין קבוע דרבנן כההר"ל ושאר הדברים החשובים, שבה בשעה שבקבוע דאורייתא הדין הוא ש"בנמצא הלך אחר הרוב", הנה בקבוע דרבנן גם בפריש אסור מטעם "שמא יקח מן הקבוע", ולכאורה יש מקום להעיר מדוע אנו צריכים לטעם הזה של גזירה שמא יקח מן הקבוע כדי להבדיל בין נמצא של ט' הנויות ובין פריש דתערובת, הרי גם בלי זה אי אפשר להשות כלל אחד אל השני, דבשלמא בנמצא דט' הנויות שפיר אמרינן דמותר מאחר דכל עיקר חשיבות החתיכה היא רק בשל החנות וממילא כשהחתיכה נמצאת מחוץ לחנות אין עליה שום חשיבות ושייך לומר כל פריש מרובה פריש, משא"כ בקבוע דרבנן כההר"ל וכדומה דשם החשיבות היא על החתיכה עצמה ולא על הקדירה והתיכה זו הרי נשארת בחשיבותה כאז בן עתה, חוץ לקדירה כמו בתוך הקדירה ותמיד כשאנחנו דנים עליה אנו דנים כשהיא במצב של חשיבות ולפיכך צריכה להיות אסורה גם בפריש אפילו בלי הטעם של גזירה שמא יקח מן הקבוע.

ולכאורה היה מקום לחלק ולומר שההבדל בין תוך הקדירה וחוצה לה הוא מטעם דכשהיא בתוך הקדירה מטעם בטול נגעו בה ומכיון שהיא חשובה אינה מתכטלה משא"כ בחוץ לקדירה דלא מטעם בטול אתינן עלה כי אם מטעם כל פריש מרובה פריש ואחת היא לנו אם היא חשובה או בלתי חשובה.

אך באמת יש מקום לדרן ולערער על חלק זה דהנה יש שמקשים על כל ענין הבטול ברוב שמקורו מאחרי רבים להטות (כמבואר ברש"י ביצה ג' ע"ב והולין צ"ה ע"ב וכ"כ התוס' בע"ז ט"ז ע"א והרא"ש בהולין פ"ז סי' ל"ז) והקשו הרי אין הגדרון דומה לראיה דבשלמא ברוב של סנהדרין למשל שייך שפיר לומר דהולכין אחר הרוב כי"א מזכין וי"ב מחייבין או להפך, דשם הרי ברור הדבר שהדין הוא באחד מן הצדדים או כהמחייבין או כהמזכין כי א"א להיות שניהם כאחד גם חיב וגם זכאי וממילא אנחנו מקבלים בהחלט את דעת הרוב ודעת המעוט מתבטל מאליו כאלו איננו כלל, משא"כ בחתיכה זו

תורה לא איקרו מנחה ממילא שוב אפ"ל סברת התוס' דפקעה קדושת תנור ע"י פדיון, (ולתירוצם הא' של התוס' אלו דמחלקי בין מנחה למנחה נפרש ד' אביו דלהלן דנפיק להולין, ומכ"ש לחמי תורה דלא איקרו מנחה כמ"ש, ודו"ק בזה היטב), וכיון דהיכא דיש תקנה ע"י פדיון קי"ל דאין מפסידין קדשים כדפירש"י (פסחים י"ג ד"ה ולפרקינהו) גבי חלות חמין דתורה, ולפי"ז שוב ל"ק קושיתנו הנ"ל דליפסלו בלינה דהא לפימ"ש אליבא דתוס' הנ"ל בתי"א הא' שייך פדיון בלחמי תורה. אבל אז הלא נפתח לן פתח לדחות עיקר הקושיא שהביא בשם גדולי אחר מהא דמוכר עולתו ושלמינו, (ודו"ק).

(המשך יבא)

מרדכי הירשפרונג

רב לאגוה"ק דקענטאן, אהויא.

סימן סה

קבוע דאורייתא וקבוע דרבנן

ב"הפרדס" חו' ה' סימן מ"א כתב הרה"ג רצ"מ רזנבלום לתרץ את קושית החו"ד שהקשה לדעת הפוסקים (הרשב"א והר"ן) דכבש שלם, אפילו שהופשט עורו, אין לו דין חתיכה הראויה להתכבד, מנמ' דפסחים ו(פ"ה) בחמשה שנתערבו עורות פסחיהם דקאמר התם דאם נתערבו קודם זריקה חיבים לעשות פסח שני, ולדברי הפוסקים הנ"ל הרי גם אם נתערבו קודם זריקה מותרים באכילה מטעם בטול ברוב כדון יבש ביבש כיון דכבש שלם אין לו דין ההר"ל וממילא פטורים מפסח שני? וע"ז תירץ הרב הנ"ל דכאן לא שייך בטול אפילו אם אין זה ראוי להתכבד מפני שיש לזה דין קבוע לשיטת הב"ח רוזחי גם שיטת הרשב"א דכל שלא נתערבו אף שאינו ניכר האיסור מקרי קבוע דאורייתא, עיי"ש באורך שמביא יסוד לרבנו את דברי הב"א בשער הקבוע.

וטרם שאני בא להעיר על חלק מדברי הרב הכותב הנכבד רוצה אני להתעכב מעט על הענין הזה של קבוע דאורייתא וקבוע דרבנן ולברר

רק בל קח באחת מהן משא"כ בנמצא הבשר מחוץ לחנות הרי לא הוכיח לנו האיש בשום מעשה מצדו שהוא מחשיב חנות זו או אחרת וממילא באה המציאות הפשוטה ט' כנגד אחת ואחרי רבים להטות וכל דפריש מרובה פריש ושפיר יש חלוק בין לקח ובין נמצא.

וכל זה הוא בקבוע דאורייתא דט' חנויות, ואולם בקבוע דרבנן כהה"ל, שם, השם קבוע הוא רק שם מושאל כי סוף סוף אין לחתיכה זו קביעות כמובנה הפשוט כי הרי איננה קובעת מקום מיוחד לעצמה כמו החנויות כי הרי היא בתוך התערובות, אלא שהחכמים באו והוסיפו שגם באופן זה אינה בטילה בשל החשיבות המיוחדת שלה שהיא ר"ל וכדומה. ומאחר שהחכמים עשו את דין החתיכה החשובה כדין קבוע דאורייתא לכן באו הפוסקים וקבעו את השם קבוע לדין הזה ויש בזה רק משום יצירת מושג אחר לשניהם אף שחלוקים לגמרי באפים ואולי גם בסברתם, כי לפי מה שבארנו את סברת טעם האיסור בקבוע דאורייתא שוהו מפני שהאיש עצמו נתן חשיבות מיוחדת להנות האחת שקנה בה, הרי אין סברא זו שייכת בקבוע דרבנן של תערובת כי שם אין האיש בוחר לו דוקא חתיכה זו מתוך התערובת כי הרי כל התערובת היא שלו ובשבילן, אלא שאעפ"כ באו החכמים ואמרו שבשעה שהחתיכה חשובה מצד עצמה איננה בטילה ויש לזה דין של קבוע כמחצה על מחצה.

ומכיון שזוהי רק חומרת החכמים בלי לתא דאורייתא היתה שורה הדין וגם שורת הדין נותנת לומר דדי לנו אם החמרנו בשעה שהוא בא בעצמו להוציא החתיכות מן הקדירה דאז הרי בשעת הוצאה ברור לנו שבשטח זה של חלל הקדירה נמצא האיסור בודאי והוא בא להוציא מקום שיש איסור ידוע, ורוב אין כאן מטעם כמחצה על מחצה ולכן אסור, משא"כ בפריש דאז השטח שהחתיכה נמצאת בו כל עיקרו הוא בספק אם יש כאן איסור ואין הדין נותן שנחמיר כל כך ונאמר שמאחר שהחשיבות של החתיכה היא מצד עצמה ואיננה תלויה כלל במקום אז גם כשנמצאת מחוץ לקדירה תפעול החשיבות שלה לאסרה, דאין הדבר כן כי גם חשיבות זו תלויה

האמורה שנפלה לתוך הרוב דכאן אין הענין תלוי בדעות כי אם במציאות והמציאות היא שהחתיכה האמורה מתקיימת גם עכשיו כשהיא בתוך הרוב וכשיאכל את כל החתיכות הרי בודאי יאכל את האיסור ומה שייך כאן בטול? (עין בערה"ש סימן צ"ח ס"ק כ"ט).

ומוכרחים לומר דהסברא היא שעל כל חתיכה וחתיכה אנו אומרים אחרי רבים להטות כלומר דתלינן שהיא מן הרוב הכשר ועל השנים האחרונים אנו אומרים שהחתיכה האסורה היתה בתוך הרוב וכבר נאכלה ואין אנו דנים עליה עכשיו כמבואר בפוסקים (ולפיכך באמת דעת הרשב"א דאסור לאכול כולם כאחת רק אחת אחת ומטעם זה מקשים באמת על הרא"ש שמתיר לאוכלם כולם באחת מטעם שנהפך האיסור להיות כולו היתר דמנ"ל לומר כן) הרי לפי"ז דגם הבטול בדבר שאינו חשוב איננו בטול באותו המושג של אחרי רבים דסנהדרין או דט' חנויות שאנו אומרים שאין כאן איסור כלל, אלא בטול על יסוד של דפריש מרובה פריש, וסברא זו הרי שייכת גם בדבר חשוב ואעפ"כ אנו רואים שבדבר חשוב החמירו שלא להשתמש בסברא זו של פריש מרובה פריש, וא"כ איפוא שוב הקושיא במקומה עומדת מה לי אם היא בתוך הקדירה או מחוצה לה דמכיון שהחשיבות גורמת לבלי לתלותה שפירשה מן הרוב הרי אותו הדבר גם כשהיא מחוץ לקדירה ומדוע אנו זקוקים לטעם הנזירה שמא יקח מן הקבוע?

ונראה לי בהסבר הענין כך: דלכאורה יש מקום להעיר גם בנמצא דט' חנויות מדוע הולכים אחר הרוב הרי אין כאן רוב כלל כיון דאנו מחשיבים את החנויות בשל קביעותן כמחצה על מחצה ומה שייך לומר מרובה פריש? אבל באמת יש טעם הגיוני לדבר עפ"י הנחה היסודית שסוף סוף א"א להכחיש את המציאות שתשע כנגד אחת הן בודאי רוב, אלא שאעפ"כ אנו אומרים שבשעה שהאיש הולך וקונה בשר מאחת החנויות האלו אז האיש הזה הוכיח במעשיו שאצלו החשובה חנות יחידית זו ככל החנויות ביהד והראיה שעזב את האחרות וקנה בזה ואז אנו אומרים מכיון שהוא עצמו נותן חשיבות לחנות זו אי אפשר לומר שלא תהא חשובה ותתבטל ברוב, וכל זה הוא

בהחובל דף פד. דאמרינן עין תחת עין ממון דאי לא תימא הכא הרי שהיה סומא יסימא האיך אני מקים בזה עין תחת עין והתורה אמרה משפט וכו' וכי תימא היכא דאפשר דאי לא תימא הכא טריפה שהרג מי קטלינן לוי' אלא היכא דאפשר, ועין רש"י שכתב דטריפה שהרג פטור מטעם עדות שהאי אתה יכול להזימה ובאמת זה דברי הגמרא סנהדרין דף עת, והקשה רע"א בגליון הש"ס תימא לי כיון דעדות שא"א יכול להזימה ואמרינן שמא באמת לא קטל אם כן מאי פרכינן הא שפיר מתקיים משפט אחד אלא הפטרינן מטעם שמא לא הרג, אבל אם נימא דעדות שאי אפשר להזימה אינו מחשש משקר רק פסול התורה אפשר שאין מקום לקושתו ובאמת נתרץ את קושתו בענין אחר, ולפי זה יתורץ קושת השיטה מקובצת דהנה חזינן מדברי התומים שכתב בסימן ל"ד דאם אשה יהיה עם עדים כשרים לא יהיה דין עדות שבטלה מקצתה מוכרח מדבריו שאשה אינו בכלל עדות ואינה יכול לפסול את השאר אב כן נמצא דאם אשה תפסול מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה או יהיה לה שם עדות רק תפסול מטעם פסול הגוף כמו רשע או פסול וגם אם יהיה עדים כשרים יתבטלו מטעם עדות שבטלה אבל עכשיו שפסולה מטעם אשה אין לה דין עדות כלל ולא שייך דין עדות שבטלה.

אבל באמת נסתפקתי בענין זה דהנה תיספוט בדף צ'. כתבו הטעם דאין עד נעשה דיון זה מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה מפני שלא יקבל הזמה על עצמו כיון שהוא עצמו הדין והעד והקשה הר"י מאורלייניש הא יכול להזימם בבית דין אחר ראם לא כן עדים קרובים לדינים לא יעירו בפניהם, ויש לתרץ קושת התיספוט על פי דרך פשוט, ודהנה יש לחקור אם הדיינים יודעים שהעדים אומרים שקר ואחר כך עדים אחרים יזימו אותם אם יתחייבו מטעם כאשר זמם לעשות לאחיו ובאמת חיוב כאשר זמם אינו אלא אם היתה קבלת עדות רק אמר כך נמצא שאמרו שקר אבל אם לא נתקבל העדים אין שייך כאשר זמם שב"ד לא קבלו עדותם מעולם שיודעים ששקר אמרו אם כן מה תועלת יש אם יקבלו הזמה כב"ד אחר כיון ששם

במקום ויש הברל בין המקום של הקדירה ובין המקום שחוז לקדירה כי בתוך הקדירה שם, המקום, כלומר השטח שבו נמצאת החתיכה, יש בו איסור ודאי וחוז לקדירה אין במקום איסור ודאי, ולא יהא "נמצא" דרבנן יותר חמור מנמצא דאורייתא, ומכש"כ שהיינו צריכים לומר גם כאן כל דפריש מרובה פריש, ולכן מוכרחים לומר דהאיסור הוא רק משום גזירה שמא יקח מן הקבוע ודבר זה שייך רק בקבוע דרבנן ולא בקבוע דאורייתא ששם אין לחשוש שמא יקח מן הקבוע מאחר שיודע ומכיר את החנות האסורה ולפי"ז הכל אתי שפיר.

(המשך יבא)

יוסף מאיר מרגליות

רב ל"קהל ערת ישרון" ברונקס, נ. י.

סימן טו

בענין פסולי עדות

עין בבא קמא דף טו. דאמרינן דאשה חייבת בדינים דכתיב והמית אשה או אשה השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה והשיטה מקובצת הקשה למה להו קרא תיפוק להו מדאיצטריך למעוטינהו מעדות אלמא ששייכא בדינים דאם לא כן למה לוי קרא האנשים ולא נשים שאשה פסולה לעדות תיפוק להו דהוא עדות שאי אתה יכול להזימה כיון שאינו מחויב בדינים ועיין שתרוץ דקרא אתא לערות בן גרושה וחלוצה שאינו בתורת כאשר זמם.

ובאמת יש לחקור הא דחידשה התורה דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ואם אינם יכול להזימה פסול אם פסול הגוף הוא כמו שפסלה תורה רשע או קרוב או דאין שום פסילים בזה רק חשש משקר מפני שאין אנו יודעים אם אומר את האמת, ומדברי התוספות ביבמות שכתבו גבי הרוג יציל מטעם טרפה וזה מכטל העדות מטעם עדות שבטלה מקצתה מוכרח שהפסול לא משקר הוא דאם לא כן מאי שייך עדות שבטלה מקצתה רלאו פסול הגוף הוא ובודאי אם יהיה ספק אם העדות אומר אמת לא יבטל את השאר אפילו אם אמרינן אינו יודע לא יבטל השאר, וגם מנמ'

ניזומו או נמצא שלא היה קבלה כלל שהדיינים עצמם ידעו ששקר היתה בעדותן אם כן לעולם לא יתחייבו מטעם כאשר זמם והוא עדות שאי אתה יכול להזימם ואין הונמא כלל לעדים קרובים לדיינים ונראה לי דעצם ענין זה גם כן נבי עדות שבטלה דאין זה רק אם "נמצא" אחד מהם קרוב או פסול או מבטל את השאר אבל אם יודעים פסולתו או אין זה פסול בעדות רק הפסול זה בקבלה ואם כ"ד אין מקבלים כלל מה שייך דין עדות שבטלה שאינו בכלל עדות רק אם נימא דראיה בעצמה פוסלת או אפשר אין שייך כלל הקבלת העדים ובזה אפשר הסברא דבאשה אין שייך עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מפני שהיא פסולה ואז כ"ד אין מקבלים אותה בתור עדות כלל ואינה יכולה לבטל את השאר נמצא אפילו אם אשה יהיה פסול מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה לא יהיה דין עדות שבטלה מקצתה וזה כמו אם בית דין ידעו שאיש זה קרוב לא יהיה דין עדות שבטלה וביון שחזינו שאשה היא אין דין קבלה בזה.

ונחזור לענינינו על קושית רע"א בגליון הש"ס מה ענין עין תחת עין לטרפה שהרג שהרי נבי טרפה שהרג נק' משפט אחד דהטעם דלא קטלינן אין זה דק שלא ידעינן שקטל, דהנה חזינו אם הרג את הנפש יש שני חיובים אחד מטעם מעשה הרציחה ושנית אם אין יכולים לרון מיתה הראוי לו או מתחייב מטעם ובערת הרע מקרבך ודעת הראב"ד אפילו נבי שור טרפה שפטור מסקילה מטעם כמיתת הבעלים כך מיתת השור מכל מקום חייב מטעם ובערת הרע מקרבך וגם הנמרא בסנהדרין דף ע"א. אמרינן אם בית דין ראהו שטרפה שהרג את הנפש אף על פי שפטור מחיוב מיתה מכל מקום מחויב מטעם ובערת הרע מקרבך ויש לחקור אפילו אם נימא דאין עד נעשה דיין בדיני נפשות אבל איך יהיה דין במקום שאין צריך להגדתן שהם ראהו המעשה וגם יש עדים לעצם הגדה רק שהפסול עדות אין רק מטעם משקר מפני שחוששין שאין אומרים את האמת אם יהיה להם דין עדות כיון שבית דין רואים שכך היה ואין חשש שקר לזה וגם בית דין אין צריך להגיד בתורת עדות כיון שיש עדים ולפענ"ד או בודאי ליכא פסול כלל ואם כן אם

נימא לטרפה שהרג פטור מטעם עדות שאי אפשר להזימן ועדות שאי אתה יכול להזימן מטעם משקר הוא אזי אם כ"ד ראהו משמע אפילו אין צריך להגדתן אין חייב אלא מטעם עצם מעשה הרציחה כיון שידעינן שהרג ורע"א בעצמו כתב דהפסול אינו רק מפני שחיישין שלעולם לא קטל אבל אם ידעינן שקטל וגם יש עדות על דבר זה או צריך לחייב מיתה מטעם נפש תחת נפש. מוכרח מזה דין חדש שהפטור לטרפה שהרג אין זה מטעם פסול עדות רק מפני שאין לחייבו על עצם מעשה הרציחה מפני שבעיני נפש תחת נפש כמו עין תחת עין ואם הוא טריפה נכרא קטילא הוא ואין יכולים לקיים דין מיתה אבל עיקר השאלה אם לא יתחייב מטעם ובערת הרע מקרבך וזה לא שייך כלל לנפש תחת נפש כיון שידעינן דקטל ועל זה אמרינן שהוא עדות שאי אתה יכול להזימה ואין אנחנו יודעים אם הרג כלל וחשש שלא היה רע מעולם אבל אם בית דין ראהו שהרג ידעינן שהיתה מעשה הרציחה וזו אפילו אם אין יכולים לחייבו מטעם נפש תחת נפש אבל מכל מקום מתחייב מטעם ובערת הרע מקרבך כיון שבודאי קטל אם ראתה הנמרא פשוט, ומובן הוא דרכי לעין תחת עין מפני שאפילו אם לא יהיה פסול מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה באופן שבית דין ועדים ראהו את עצם המעשה וידעינן שבודאי קטל מכל מקום פטור וזה בודאי הפטור מפני שהורג נכרא קטילא ואין מי להרג כמו שאמרינן נבי עין תחת עין ואזלא קושית של רע"א (וגדול אחד מגדולי יוראפ אמר לי ששמע כעין זה מהגאון ר' יצחק מפניוועז וצ"ל והביאה ראה דאין עצם הפטור אם טרפה הרג מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה שהרי הרמב"ם בפרק ו' הלכה ז' מהלכות נזקי ממון כתב בזה הלשון שור טריפה שהרג פטור או שהיה שור של אדם טריפה אינו נסקל שנאמר גם בעליו יומת כמיתת הבעלים כן מיתת השור וכיון שבעליו כמת הם חשובים ואין צריכין מיתה הרי זה פטור עכ"ל. ויש לעמוד על הרמב"ם שהשמיט טעם של הנמרא דאמרינן דפטור מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה אבל לפי דברינו פשוט דלפי האמת העצם הפטור הוא מפני

התוס' ביצה דל"ז ובצל"ח שם, לענין תוספות לידה בבחמה, ומובן דכ"ו שייך אם נימא דמין במינה בטל שפיר התוספות לידה איננו חשוב לאסור משום הכנה דנתבטל בהקודם, אבל אי נימא דמין במינו לא בטל שוב איננו בטל התוס' לידה, ושפיר נובל לאסור עי"ז משום הכנה, ולפ"ז נכון מאד דהכא הנמ' קאי למ"ד מב"מ בטל שפיר מוכרח לומר דמתמול גמרה לה דהגמר חשוב ואיננו בטל, אבל במה שהי' לה תוספות לידה מאתמול יתבטל ואינו חשוב הכנה, אבל רב דס"ל כר"י דמב"מ לא בטל (פסחים ל', ע"ז ע"ג, חולין ק. ק"ח). שפיר ס"ל דביצה דמתילדא האידינא מהיום גמרה וכן הר"ן, ושפיר אסורה הביצה אם נולדה כיו"ט אחרי השבת משום תוספות לידה מאתמול, דהו"ל הכנה משבת ליו"ט כיון דהתוספות לידה איננו בטל לדידי' דמב"מ לא בטל, ואם נולדה בשבת שפיר אסורה הביצה ביו"ט שלאחריו, כיון דבשבת שנולדה אזי בו ביום נגמרה ושפיר הו"ל הכנה ממש משבת ליו"ט ונכון מאד.

אברהם אייכענשטיין,
בתרה"צ שלום"א משיקאנא.

סימן סח

שמות גימין

במס' שבת דל"ו: למאי נפ"מ לגימין נשים, ופירש"י דקיי"ל בני בבל בקיאיין שצריך לכתוב גט לשמה כו' ובשאר ארצות אין בקיאיין כו' ואני אומר נפ"מ לגימין נשים לענין שינה שמו ושמה ושם עירו ועירה פסול וצריך לכתוב של עכשיו עכ"ל, ולבאורה קשה דלמא לא ניחא ליה לרש"י הפירוש הראשון ולפרש פירוש אחר? ונ"ל דהנה כריש גימין פליגי רבה ורבא בהטעם שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם דרבה ס"ל הטעם לפי שאין בקיאיין לשמה ורבא ס"ל הטעם לפי שאין עדים מצוין לקיימו, והנה מובן דהפירוש הראשון שמכיא רש"י הוא דוקא אליבא דרבה שסובר הטעם לפי שאין בקיאיין לשמה, אבל אליבא דרבא דס"ל לפי שאין עדים מצוין לקיימו אכתי קשיא מה נ"מ? ואם אמרי'

שבעלים כמת ואין יכולים לחייבו מטעם נפש תחת נפש ועדות שאי אתה יכול להזימה בעי לפטור מחיוב ובערת הרע מקרבך וכן באמת מוכרח מדברי הראב"ד שהקשה למה לא יתחייב גבי שור מפני ובערת וכו' אפשר שדעת הרמב"ם שגבי שור מחיוב מטעם עצם הריגה מפני שנבי שור אמרינן עד נעשה דיין אפילו אם צריכין ב"ד להריגתו וכן מוכרח מרמב"ם ועל כרחך צריך לומר שלעצם החיוב אין שאלה כלל וזכודאי פטור מטעם נפש תחת נפש.

(המשך יבא)

הרב שמואל בעלקין

מלפנים ר"מ בישיבת ניריהיווען בקליוולאנד.

סימן סז

הכנה דרבה

בש"ס ביצה ב', ביצה שנולדה כיו"ט בש"א תאכל ובה"א לא תאכל, ובגמ' מ"ט דב"ה אוכלא דאפרת היא, ומשני רבה הכא כיו"ט אחר השבת וקסבר רבה ביצה דמתילדא האידינא מאתמול גמרה לה ואסור משום הכנה דמכין משבת ליו"ט, ושם ד"ד, שבת ויו"ט אמר רב נולדה כזה אסורה כזה ושמואל אמר נולדה כזה מותרת כזה, ורצה הגמ' לומר דפליגי בהכנה דרבה דרב אית ליה הכנה דרבה, ובתוס' שם הקשו הך קושיא עצומה דמה הכנה דרבה שייך כאן הלא כל ביצה דמתילדא האידינא מאתמול גמרה לה וא"כ כשנולדה בשבת נגמרת בחול עייש"ה, ונ"ל לתרץ דהנה בר"ן שם הקשה דלמה צריכין למימר כל ביצה דמתילדא האידינא מאתמול גמרה לה, הלא אף מהיום גמרה מ"מ בכל יום ויום יש תוספות לידה מחדש, ואם נולדה ביו"ט אחרי השבת אף דהגמר הוא ביו"ט כיום הלידה, אבל התוספות לידה משבת הו"ל הכנה ואסורה, ותי' הר"ן דהתוספות לידה איננו חשוב לאסור מצד הכנה, ורק אם נגמרת מאתמול הגמר חשיבא והו"ל הכנה עיי"ש ועיי"ש בפנ"י, ופשוט וי"ל דסברת הר"ן דהתוספות לידה משבת נתבטל בהשאר, ואין זה חשוב לאסור משום הכנה, וכמו שכתבו

תפלס נעו מעגלותיה לא תדע ל"ס כאן במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים וכאן במצוה דאפשר לעשותה ע"י אחרים וכו', ע"ש. והרבה ישובים נאמרו בזה, ונ"ל דאי מסוניא דידן היה מקום לומר דאמוראים מה"ת ס"ל דמעשה גדול ולכן מצוה דא"א לעשותה ע"י אחרים מעשה קודם, אבל למה שנמנו ונמרו בספ"ק דקידושין דתלמוד גדול שמביא לידי מעשה אה"נ דאפילו א"א לעשותה ע"י אחרים לא יפסיק מלמודו, וא"כ הר"מ דפסק דתלמוד גדול, ומ"מ כתב דאם א"א לעשות ע"י אחרים יפסיק מלמודו ויעשה המצוה, וקשה על הר"מ דת"ת דסתרו, לכן הוכרח להביא המקור מירושלמי דקאמר ר' אבהו שלח ברי" לטבריא ללמוד תורה אתין וא"ל נמל הוא חסד שלח וא"ל המבלי אין קברים בקסרין שלחתיך לטבריא שכבר נמנו ונמרו שהתלמוד קודם למעשה, רבנין בקסרין אמרין הרי דתימא כשיש שם מי שעושה אבל אם אין שם מי שעושה המעשה קודם דמתתם ילפינן דהא דמחלקינן בין אפשר לא"א לעשותה ע"י אחרים היינו גם למה דמסקינן דתלמוד גדול ושפיר פסק הרמז"ל, וגם ביו"ד הל' ת"ת סי' רמ"ו, הביא ג"כ זה הדין וציון באר הגולה הירושלמי, מהא דאמרו נמנו ונמרו תלמוד גדול וכו', והבן.

משה אהרן בער,

פענסקאלע, פלארידא.

בניטין ד"ד: דרבה אית לי' דרבא אבל רבא ל"ל רבא, ולפיכך כתב רש"י פירוש השני, דנפ"מ לענין שינה שמו ושמה שם עירו ועירה, שזהו אליבא דכו"ע אף לרבא.

ובאמת ק"ל בתוס' שבת שם ד"ה נפק"מ, שהביאו פירש"י, וכתבו ע"ז ואין נראה לרשב"א שבכל הוא שם מדינה ולא שם עיר וכו' יעו"ש, וצ"ל דנראה לרשב"א פי' הראשון של רש"י דנפ"מ לענין בפ"נ ובפ"נ, והרי זהו הטעם אינו אלא אליבא דרבה אבל אליבא דרבא אכתי קשיא מאי נפ"מ בין בורסיה לבבל וצ"ע.
ארי' לייב קויפמאן,
רב בשיקאנא, הייטס, אילס.

סימן סט

תלמוד ומעשה

הר"מ בפ"א מת"ת כתב היה לפניו עשיית מצוה ות"ת אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק מלמודו ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו וכו' בכ"מ ירושלמי פ' אלן עוברין וברייתא חגיגה וכו' ע"ש, והקשו המפור' מה לו להביא מירושלמי ולא מתלמוד ערוך במו"ק דרמי קראי אהרדי, כתיב פלס מעגל רגליך וכל דרכיך יכוננו וכתוב אורה חיים פן

בעולם היתרות והרבנות

והביא בשורה מעציבה ממצבם של הישיבות, אשר אין לתאר גדול הלחץ זו הרחק השורה שם.

הרב הגאון המפורסם ר' אפרים פעלקאוויץ שליט"א אב"ד בעיר ברודופארט, בקר ארצות יוראָפּ.

הרב הגאון המפורסם ר' משה המכונה ר"ר ראם שליט"א בקר ארצנו הקרושה, בקורו עשה רושם גדול, כל רבני א"י ככרוהו, דבר גדול עשה שעזב שם בנו היקר שי' בן י"ב שנה ללמוד בישיבת חברון.

הרב דאם הוא רב לאגוה"ק דמינעאפאלים, מינסאטא.

הרה"ג המפורסם ר' משה נתן טעקסין שליט"א נתקבל לרב בעיר מעמפיס, טענ, הרב טאקסין הוא גדול בתורה ונאום מצוין בעברית ובאנגלית, כבר היה רב בקהלות חשובות באמריקה, ולאחרונה נה היה רב בשיקאנא בקהלה חשובה.

הרב הגאון המפורסם ר' נפתלי צבי יהודא ריף שליט"א אב"ד דקעמדען נר"ו, בקר ארצות יוראָפּ, קיים מצות כבוד אב לבקר מר אביו הגאון שליט"א, בקר איזו ישיבות גדולות ביוראָפּ

יעקב לא מת

יום פטירתו, שש למד תורה לעם ישראל, להורות להם הדרך אשר ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשו, וזה השם הטוב אשר יספרו לדור אחרון מעשיו הטובים.

שלושה שמות האלה המה שלשת הכתרים, כתרי תורה, כתרי כהונה. כתרי מלכות. (אבות פ"ד מ"ג) כתרי תורה, ניתנו לו מהוריו, שחנכו על ברכי התורה, כתרי כהונה, ינחילו האבות לבניהם אחריהם, וזה השם שקראו לו רעיו, ברואם כי גם הבנים הולכים בדרכי אבותם, כתרי מלכות, הוא למישול ברוחו. להתנבך שלא לפרוץ חוץ מגדרו בשלושת הכתרים האלה נכתר המנוח הרב יעקב געללער ז"ל, כתרי תורה, היה גדול בתורה, נשאר אחריו ספר "מוזכרת אהבה", והתורה הקרושה היה לו תמיד לעינים, על דרכי החיים, ותביע לו חכמה ודעת צדק ומישרים, ובתורת ד' הגה יומם ולילה, כתרי כהונה, הנחיל לבניו אחריו, ביתו כולם ברוכי ד', בניו ובנותיו הלכים בדרך שדרכו אבותיהם, וכל רואיהם יכירום כי הם זרע בירך ד', כתרי מלכות, היה לו הכח והממשלה, לעורר העם לכל דרכי התורה ויהדות, ביתו היה פתוח לכל אורח חשוב לכל צרכי האדם.

אנשי בהכ"נ שלו הכירו גודל תורתו וצדקתו ומעשיו הטובים, המה כבדוהו בחייו וכבדוהו כמותו, והקימו אהל נאה וחשוב על קברו, המה הראו כי "יעקב לא מת", עורגו חי עמהם, תורתו אשר נטע בלבם לא ישכח מהם, זכרונו לא ימוש מאתם, והיתה נשמתו צרורה בצרור החיים ויעמוד לגורלו לקץ הימים.

אנשי בהכ"נ עדת ישראל, הכתירו את כתרי הכבוד על בנו הרב מרדכי געללער שליט"א, הוא מופלג בתורה וירא וחרד לרבר ה', ויהי מרדכי הולך וגדל.

בנו נכו להולך

ביום ה' ב' מנחם אב (תרצ"א) שבקה חיים לכל חי האשה המפורסמת בצדקותיה ובכשרון מעשיה

מרת אסתר הערשנאו ע"ה

בת ר' אהרן ז"ל,

חבל על ראבדין ולא משתכחין, האשה הזאת

ביום ב' בשלח י"א שבט תר"צ נפטר בעיר יוסטאן טעקס. האי נברא יקירא, במעלות ובמדות תרומיות הרב הגדול בתורה וביראה מו"ה יעקב געללער ז"ל רב בבהכ"נ עדת ישראל בעיר יוסטאן, טעקסס.

שלושה שמות נקראו לאדם, אחד שקראו לו אבותיו, ואחד שקראו לו אחרים. ואחד שקראו לו בספר תולדותיו, ר' פנחס אומר אדם חביב בשמו ואינו יודע באיזו מהם, בא שלמה ופירש טום שם משמן טוב, קה"ר.

השם הניתן לכל דבר ודבר, יורה על מהותו ועצמו, כל שם ותואר יורו על תכונת הדבר, ר' מאיר הוה מדויק בשמא (יומא פ"ג) וגם השם אשר ניתן לאדם יורה על מעשהו, לדעת אם זך וישר פעלו, ושלושת השמות אשר נקרא בהם יעידו ויגידו על מידותיו ותכונותיו, השם הראשון יקראוהו אביו ואמו הוא מורה על טבעו אשר ינחילוהו אבותיו, הוא השם הראשון אשר יקראו בו האדם, השם השני שקראו לו אותבו ורעיו, המה יתנו כבוד לשמו, ובשם טוב המה יכתרוהו, וכו' יקראוהו, אכן יותר טוב מאשר יועילו אב ואם להשלמת נפש בניהם, ויותר עור מאשר תפעול החברה על אושר האדם יעשה הוא בעצמו, במדות הטובות אשר יקנה לעצמו, הוא השם הכתוב בספר תולדותו, כי כותבי תולדותו יספרו לדור אחרון את מעשיו הטובים והיה לו לשם ולתפארה, טוב שם משמן טוב.

בשלושה שמות האלה נקרא הרב ר' יעקב געללער ז"ל, האחד קראו לו אביו ואמו המה השתדלו בהתפתחות רוחו, נטעו נטעי נאמנים על תלמי לבו, ויגדלו ויהי לתפארת, גם התחבר אל חכמים ברור שלפנינו, וישמע לקח מפי נאונים גדולים וצדיקים היה תלמיד מובהק להגאון האדיר ר' יצחק שמעלקיש ז"ל מח"ס בית יצחק על ר"ח שו"ע, המה נתנו מהורם עליו ויכתרוהו בכתר חכמה ודעת, אכן יותר משמות השנים האלה, עשה לו שם גדול בכל המקומות שהיה, היה רב ח"י שנים בעיר גאלוועסטאן טעקסס, ואחרי כן עשרים שנה בעיר יוסטאן טעקסס, בתור רב בבהכ"נ עדת ישראל, עד

נמצאים למכירה בלשכת עזרת תורה

- כל חרושי הרמב"ן על הש"ס ב' כרכים גדולים, עם הגהות הגרא"ז מעלצער שליט"א, הוצאת "אור עולם" מחירם — — — — \$5.00
- שו"ת ענג יו"ט או"ח ויו"ר מכורך הדר \$2.50
- ס' מי נפתוח להרר"ט קאצענעלבויענען ז"ל \$1.50
- ס' ערוך השלחן ה' בכורות ואבילות — \$1.00
- ס' פתחי שערים, חרושי הש"ס — — — \$1.00
- ס' יעלת חן להגר"ל מפלאצק ז"ל — — — \$1.00
- ס' מעלות התורה כל עשרה פרטים — \$1.00
- ס' הישר לר"ת, כל עשרה פרטים — — — \$1.00
- ס' דבר בעתו דרוש, חמישים סענט — — — 50
- בית נאמן, סוגיות — — — — — \$1.00

בעד המשלוח צריך לצרף הוצאות המשלוח
Ezras Torah
214 E. Broadway New York City

ספר אבן פנה

ספר גדול יקר וחשוב מאת הגאון הגדול שר התורה הרב ר' אלי' קלאצקין שליטא שהיה רב בלובלין, וכעת בירושלים עה"ק תובב"א. נרפס מאת הרב אלחנן אלימלך שיפמאן, מצוה גדולה להיות מתומכי אורייתא ולקנות הספר החשוב הזה, וכן אותם שנשלח להם הספר לשלוח מחירו.

הכתובת:
 הרב אלחנן אלימלך שיפמאן
 ירושלים, מאה שערים.

עזרת תורה

קולות משבר גדול וכביר נשמעו קולות הקורעים לבבות! קולות יגון ואנחה! קולות המבקשים עזרה מהירה! אחינו בני ישראל רחמנים בני רחמנים! הושיטו יד עזרת לתופשי התורה, בימים האלו ימי החורף הגיעו, חוב קדוש מוטל על כל איש ואיש לנרוב לטובת עזרת תורה.

EZRAS TORAH FUND
214 E. Broadway New York

היתה מתהולכים, הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הליכות, כחזקי ועוזרי התורה המה נקראו הולכים, כי על ידיהם יש להתורה הליכה, תלמידים ההוגים ועוסקים בתורה יומם ולילה, האשה הזאת החזיקה ביחד עם בעלה, אברך בישיבת חברון, אברך בישיבת טעלו, ואברך בישיבת קאברין, ונקראת הולכת, בכו בכו להולך, מי שעוזר ותומך להתורה שיהי' לה הליכה הלאה על זה צריכים לבכות, אין לתאר גדול צדקותיה ומפעלותיה הכבירים, האבירה גדולה עד מאד, היא היתה סמל המשפחה לקרוביה, אהביה, ומיודעיה, אשר גם המה יתנהגו במדותיה וצדקותיה, מכתבי הספרים באו מהנאון רמ"מ עפשטיין שליט"א ומהנאון הר"מ מטעלו שליט"א ומהנאון ר"מ מקאברין שליט"א. בעלה הנכבד היקר והחשוב במעלות ובמדות תרומיות מו"ה ברוך הערשינאו נ"י בעבודתו הכבירה לתורה ולתעודה ובפרט עבור "ישיבת ר' חיים ברלין" ימצא נחומים.

חג אירוסין

בימים האחרונים התקיים חג אירוסין של הרב ארי' ליב קויפמאן, עב"ג העלמה המצוינת המשכלת בתו של הרב הגאון המפורסם החו"ב מו"ה יהודא ליב ראזענבלום שליט"א האב"ד בעיר דענווער קא"ל, הרב קויפמאן הוא מופלג בתורה, נואם הגון ביהודית ובאנגלית, יש לו משרה חשובה בתור רב בשיקאנא היימס, יה"ר שדרכם תהי' צלחה, סוגה בשושנים, ויזכו לבנות ביתם בהרי ציון וירושלים.

ספר נחויז למכירה

הספר ערוך השלחן על ארבעה חלקי שו"ע יש לקנות אצל אלמנת הרב ר' חוד וואלאברניסקי ז"ל נכד הגאון המחבר רי"מ עפשטיין ז"ל. יש להשיג וצו"ם שלמים גם חלקים בודדים מכורכים ובלתי מכורכים.

הכתבת:
Sara Wolobrinisky
442 E. 172nd Street New York

בכל אות נפשך תאכל בשר —

כל הנעשה בבית חרושת של
יוראפשע סטריקטלי בשר וזארשם קאמפאני

מיני הבשר וקניקנים וכרכשאות המה נעשים בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה, ומהודרים בטעם ויופי, בעלי בית חרושת המה אנשי יש, מפורסמים ונודעים לתהלה, מופלגי תורה ויראי ד', ר' שמואל דאוידאוויטש ר' ישראל פוזנער, ור' אלי' הילל, המה בעצמם מוחזקים ונאמנים בכשרותם וישרותם, ליתר שאת עומד אצלם המשגיח המפורסם בעולם הכשרות לאיש מיוחד במינו במקצוע זו, בהשגחתו וישרתו הנעלה הר' הן תומרקין, ובהכשר הרב הגאון המפורסם במעלות ומדות תרומיות מוה"ר ישעי' קארלינסקי שליט"א וזה מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

EUROPEAN KOSHER PROVISION MFG. CO.
 126-128 Attorney St. New York City

בית מטבחים של

גוגננהיים פראדערס

46טע, און פעקערס עוו. שיקאגא, איללינאָיס.

שם בבית מטבחים זו עומדים שובי"ם מפורסמים באומנותם, הן בבדיקת הסכינים, ובבדיקת פנים וחוצ, אומנים מומחים מופלגי תורה ויראי ד', שם נעשה הדחת הבשר בתוך ג' ימים כדין וכדת, הכל נעשה בהשגחה יתירה ומעולה, בית מטבחים זה עומד ברשותם של הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' אפרים עפשטיין, הרב ר' אלעזר ראובן מושקין, המה באו שם כפעם בפעם לסדר תהליכות הכשרות בשחיטה ובדיקה באופן היותר נעלה.

GUGGENHEIM BROS.

46th and Packers Ave.

Chicago, Ill.

את זה תאכל
לאזאר'ס

בשר סאסעדזש פעסטארי
משיקאגא

כל מיני בשר ונקניקים וכרכשאות הנעשים בבית
הרושת זה הוא בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד
כלה בלי שום חשש ופקפוק.

בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים הגאונים המפורסמים שליט"א בשוקאגא, הרב ר' חיים
צבי רובינשטיין, והרב ר' יהודא האשעסמאן, ומלבד זה מר. לאזאר בעל בית חרושת, הוא
מפורסם לאיש נאמן ומוחזק בכשרות, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות
מדויקת ומצוינת.

LAZAR'S KOSHER SAUSAGE FACTORY
3648 W. Roosevelt Road Chicago, Illinois

והטהרו והחליפו שמלותיכם

דער גרעסטער פראטעקשאן פאר"ן מענשען'ס געזונד איז אימער געווען ריינקייט איבער-
הויפט האָט ביי אידען געשפילט נאָר א גרויסע ראָלע, און די פרוי איז אימער געווען די
יעניגע וועלכע האָט אימער געטראָגען די שווערע לאסט פון דעם שווערען וואַש טאָג.
היינט צו טאָג דארפן זיך פרויען מעהר ניט זאָרען פאר דעם וואַש טאָג

די דזשענעראל לאַנדרי

נעהמט איבער אלע אייערע וואש טעג טראָבעלס, די דזשענעראל לאַנדרי איז בער-
וואוסט פאַר די בעסטע און פינקטליכע בעדינונג ביי יעדע צייט און אין אלע
טיילען פון שטאָדט.

די דזשענעראל לאַנדרי

איז אויך בעוואוסט פאר די איינציגע לאַנדרי אין סאמע אידישען נאכבארשאפט פון
לאַנדריל גענער וועלכע בעשעפטיגט אידען שומרי שבת, דארפן איהר דעריבער
אלע אידען פאטראניוען. איהר דארפט בלויז רופען ווענביאָרען 6056 און אַ מאָן
וועט קומען צו אייך פינקטליך און געבען אייך די בעסטע בעדינונג.

GENERAL LAUNDRY CO. 1116-38 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
All Phones, Van Buren 6056

מצה היפה והבריאה שבעולם
מאן מלכי רבנן

מצה הכשרה שבעולם
מצה העולה על שלחן מלכים

ושמרתם את המצות

אכלו את המצה הכי כשרה ומחודרה
היחידה בעולם במינה

מאנישעוויטץ מצה

קמה מצות, פארפעל, קייק מעהל, מצה דקה, ומצה עשירה,
האָל ווהיעט, היידישעניק, און מצ'ה סיריעל
אפית מצות מאנישעוויטץ נעשית תחת השגחתה התמידית של
אגודת הרבנים האורתודוכסים דארצות הברית וקנדה
יותר ממאה רבנים גאונים מכל קצוי תבל העידו בכתב כי
מצות מאנישעוויטץ כשרות אף למחדרין מן המחדרין

די נ מאנישעוויטץ סאמפאני
סינסינעטי, אהייא.

THE B. MANISCHEWITZ COMPANY
CINCINNATI, OHIO, U.S.A.

צווייג'ס באנקעט האַלל

און באַלל רום

דער שעהנסטער און דער בעסטער פלאץ אין די וועסט סייד, אין דעם שעהנסטען סעסשאַן
רוזוועלט ראוד, ביי קעדזי עוועניו
פראכטפולער האַלל, און באַלל רום מיט די לעצטע מאדערנע איינריכטונג, און די
בעסטע באהאַנדלונג, פאַר חתונות, באַנקעטען, פאַרטייס, א. ו. וו.
מיט מעסיגע פרייזען

אַלעס וואָס דאַרף ווערן צוגעגרייט איז ספּריוקטלי כשר, מיט דעם בעסטען
משגיח ר' זעליג ראזמאַרין, וואָס ער איז באַוואוסט ביי די רבנים, פאַר
דעם בעסטען משגיח

קומט אלע שיקאגאער אידען, און איבערצייגט אידן

ZWEIG'S BANQUET AND BALLROOM
3146 W. Roosevelt Road Phone, Van Buren 4747

א נייער ערעפענמער סטריקטלי כשר רעסטאראנט

בהכשר משרד הרבנים דשיקאגא

אין 3441 דאגלאס בולווארד, שיקאגא, אילינאויס

אונמער די מענעדזשמענט פון די בעוואוסטע מרס. דזשיי. בראון.

דער כשר רעסטאראנט איז דער פלאץ פאר די געשמאקסטע בע'טעס'טע נומע עסען'ס סערווירט צו יעדער צייט, צו מעסיגע פרויען, דער איינציגער סטריקטלי כשר רעסטאראנט אין שיקאגא מיט א הכשר פון משרד הרבנים, וואס דאס איז די גרעסטע נאראטיבע אז דאס איז כשר בתכלית הכשרות.

מיר רעקאמענדירען דיעזען כשר'ען פלאץ צום אידישען עולם, אויך למחדרין מן המחדרין וואו עס איז כשר בתכלית הכשרות און וועלכער ווערט זעהר ריין געפיהרט מיט די טענסטע בעהאנדלונג, מיר זיינען זייער צופרידען אז דער אידישער עולם וועט האבען א ריכטיגען כשר'ען רעסטאראנט אין שיקאגא. בשם משרד הרבנים דשיקאגא.

הרב עזריאל עפשטיין, יושב ראש הרב יהודא דוד נאלדמאן, מזכיר

מאהל צייטען פאר שבת דארפען באשטעלט ווערן דאנערשטאג

מען קען אויך דארט באקומען דום און באָאר.

MRS. I. BROWN

3441 Douglas Blvd.

Chicago, Ill.

Phone: Crawford 8375

ושמים ונקניקים מלאכותיים

כל הושמים ונקניקים מלאכותיים הכשרים שנעבדים בבית החרושת המכונה וויסקינג קייסינג קארפאריי-שאן, המה נעשים בכשרות ובהשגחה יתירה לכל השנה ולפסח, ואין בהם שום חשש תערובות איסור ותערובות חמץ מהחל עד כלה.

כל חבילה בת מאה נחתמת בחתם משני צדי החבילה. וכל תיבה יש לה תג קשור מתמונה זו. ונרשם שם יום המעשה. רוב בתי החרושת של מיני בשר ונקניקים וכרכשאות המפורסמים בכשרותם בארצות הברית וקנדה משתמשים בהם.

בית חרושת זו עומדת תחת השגחתה של הרה"ג המפורסם ר' אל"י אברהם דעגענסבערג שליט"א, הוא המשגיח בעין פקחא מהחל עד כלה, והוא מספיק ומשביע רצון לאלה המהדרים בכשרות.

THE VISKING CORPORATION

Justine 4311

Chicago, U. S. A.

גרונדווערנ'ס האַמעל "ניו יארקער"

כשר למהדרין מן המתדרין

רוסס טיפ די לעצמע מאַרען איינריכטונג הייסע און קאלטע ים וואַסער אין אלע בעסע רוסס פון העכסטע עלעוויטערס, אַ גרויסער ריינינג ציסער, און וואַרם צימער, און אַ לאַנג פון גרונדווערנ, אין אַ בעוואוסטער אויסגעצייכנטער מאַן הנאמן ומחוס בכשרות. איהר קענט אייך בעציינען ביי הרב לעווענמהאל, פילדלפּי, הרב שפירא, דער רב פון אַטלאַנטיק סיטי, און רבי הערבערט ד"ר נאַלדשטיין, ניו-יאָרק.

GRUNDWERG'S HOTEL NEW YORKER

128 S. Connecticut Av., Near Boardwalk—Phone 49976—Open All Year
ATLANTIC CITY, N. J.

כל הנעשה בבית חרושת של חיברו נאשאנאל כשר ווארשט פאבריק

ניו-יאָרק.
המה כשרים בתכלית הכשרות, ונעשים בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה.

הרה"ג ר' ראובן דיקשטיין נ"י אשר זה עשרים שנה כהשגחתו בבית חרושת זה, וכולם היו מאמינים אותו בכשרותו וישרתו, כן עתה עומד על המשמר, ואומר אשר כל הנעשה שמה הוא כהשגחתו מהחל עד כלה, וכל דין סמוכי לנא.

Hebrew National Kosher Sausage Factory

155 East Broadway New York, N. Y.

שטענדיג די פיינסטע קאַפּע איצט נאָך בעסער צוליב דעם נייעם ווייטאָ פּרעש פּראָצעס

באזויטיגט די לופט אזוי פאַלשטענדיג אז עס איז ניטאָ קיין סימן פון אקסירושען (לופט), דער רויבער פון קאַפּע-פּלעיוואָך, אין דער ווייטאָ-פּרעש קען נאָכ'ן פּאַרפּאַקען.

מאַקסוועל הויז קאַפּע

"גוט ביו'ן לעצמען טראָפען"

ווייטאָ פּרעש פּראָצעס

פולער פלעיוואָך — פולע ווערדע

